

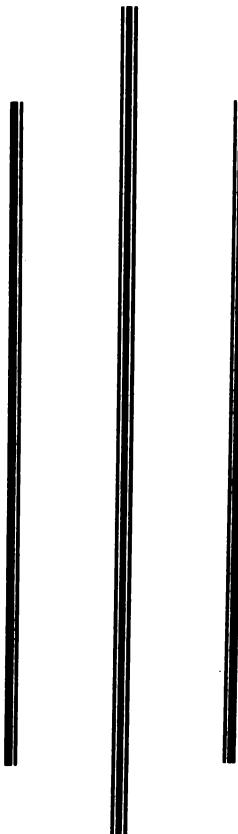
दाढ़ जिल्ला

माटोको उर्वराशक्ति नवसा

माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय
हरिहरभवन, ललितपुर

दाढु जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा

नेपाल सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
कृषि विभाग
माटो व्यवस्थापन निदेशनालय
हरिहरभवन, ललितपुर
फोन : ०१-५५२०३१४ प्याक्स : ५५५३७९९

बाड जिल्लाको माटोको उर्वराशिं नक्सा

सर्वेक्षण, रेखांकन र नक्सा तयारी

श्री इन्द्रबहादुर ओली

माटोको नमूना संकलन

श्री जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दाढ

किताब तयारी

श्री सत्यनारायण मण्डल

श्री शिवसुन्दर धिमिरे

श्री इन्द्रबहादुर ओली

श्री किरणहरी नास्ले

श्री धूव ढकाल

प्रकाशन सहयोग

श्री सुरत बहादुर परियार

श्री यादव सिलवाल

श्री श्रीराम आचार्य

श्री निर्मल बराल

माटोको नमूना विश्लेषण

श्री क्षेत्रीय माटो परिक्षण प्रयोगशाला

सजुरा, नेपालजड्ज

विश्लेषण सहयोग

श्री कल्पना कार्की

श्री हरि यादव

श्री ठमलकृष्ण मण्डारी

श्री कालुराम पुन भग्नार

श्री राजेश चौधरी

श्रीमती साबित्री दाहाल

हाम्रो भनाई

ताको जस्तो कृषि प्रधान विकासशील मुलुकमा कृषिको मूल आधार नै माटो हो भन्ने कुरामा दुईमत छैन । माटो बोट विरुवाहरुलाई चाहिने खाद्यतत्वको भण्डार हो र बाली उत्पादनको एउटा सशक्त माध्यम हो । नेपाल एउटा सानो देश भएपनि यसको भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाँको थरीथरीका माटोमा विभिन्न खाद्यतत्वको समस्या ठइकारो रूपमा देखा परेको छ । कृषि बाली उत्पादनको दृष्टिकोणले हामी कहाँ के कर्स्तो माटो छ भन्ने अभिप्रायले माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय, हरिहरभवनले जिल्ला स्तरीय माटोको उर्वराशक्ति नक्सा बनाउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । यसै क्रममा आ.ब. २०६४/६५ मा यस निर्देशनालयबाट दाढ जिल्लाको माटो उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको छ । मलाई पूर्ण विश्वास छ, यसले कृषि बाली उत्पादनको लागि मलखाद व्यवस्थापनमा कृषक समेत सरबनिधित सबै निकायलाई भरपुर सहयोग गर्नेछ ।

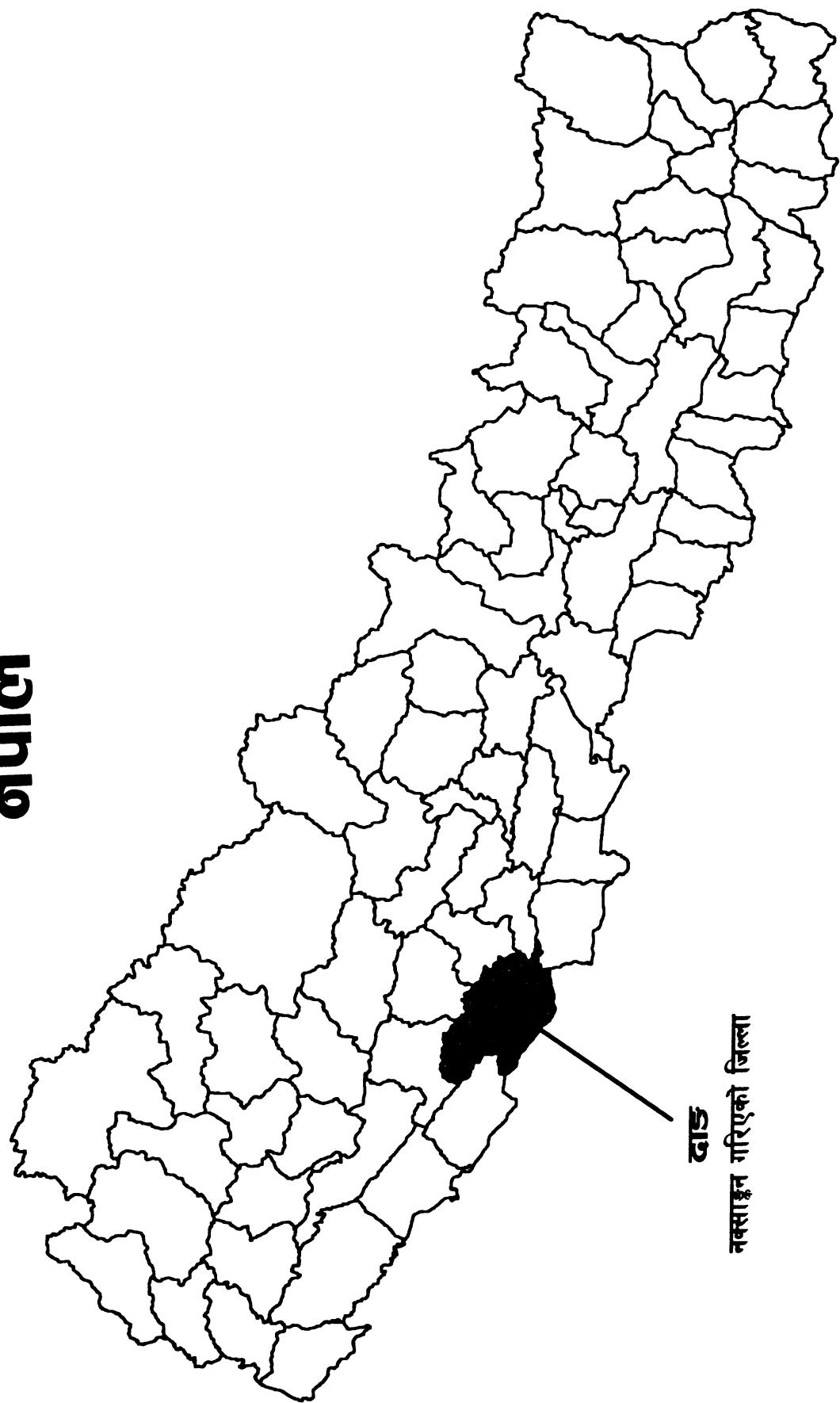
यस माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयारीमा सहयोग पुऱ्याउने तथा सक्रियताका साथ जुद्गु हुने यस निर्देशनालयका माटो विज्ञ श्री इन्द्रबहादुर ओली, कृषि प्रसार अधिकृत श्री शिवसुन्दर घिमिरे, माटो विशहरु श्री किरणहरि मास्के, श्री धूब ढकाल र सहभागी साथीहरु श्री भिमसेन पुरी, श्री सुधिर पौड्याल, श्री श्रीराम आचार्य र श्री यादव सिलवाल लगायत सबै कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिँदै प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दाढ समेत सबैप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद !

सत्यनारायण मण्डल

नि. प्रमुख माटो विज्ञ

नेपाल

दाङ

नवसाइन गरिएको जिल्ला

विषय सूची

१) माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय	१
• परिचय	१
• उद्देश्य	२
• निर्देशनालय तथा यस अन्तरगत सञ्चालन हुने मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरु	२
२) दाढ जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा	३
३) माटो उर्वराशक्ति नक्सा किन र कसरी ?	५
४) दाढ जिल्लाको परिचय	६
• भू-अवस्थिति	६
• भू-उपयोग (हेक्टरमा)	६
• सिंचाईको अवस्था (खेत तथा पाखोबारी)	६
• राजनीतिक भू-स्थिति	७
• हावापानी	७
• जनसंख्या विवरण	८
• यातायात	८
• बालीनालीको स्थिति (विभिन्न बालीहरूको क्षेत्रफल र उत्पादन)	९
• बाली प्रणाली	१०
५) सर्वेक्षण कार्यको प्रकृया	११
• स्थलगत कार्य	११
• प्रयोगशालामा कार्य	११
६) अभिलेख मिलान र नक्सा तयारी	१५
• माटोको प्रतिक्रिया	१५
• विरुद्धाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण	१५
७) दाढ जिल्लाको भू-बनावट	१६
८) प्रयोगशालामा प्राप्त भएका माटोका नमूनाको परीक्षण परिणाम	१७
• माटोको प्रतिक्रिया	१७
• प्राङ्गारिक पदार्थ	१८
• जम्मा नाइट्रोजन	१८
• विरुद्धाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण	१९
• विरुद्धाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण	२०
९) माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सिफारिश	२१
• माटोको प्रतिक्रिया	२१
• माटोको प्रतिक्रिया स्थिति नक्सा	२५
• प्राङ्गारिक पदार्थ	२७
• प्राङ्गारिक पदार्थको स्थिति नक्सा	२९
• नाइट्रोजन	३१
• फस्फोरस	३१
• नाइट्रोजनको स्थिति नक्सा	३३
• फस्फोरसको स्थिति नक्सा	३५
• पोटास	३७
• पोटासको स्थिति नक्सा	३९
१०) सिफारिश तथा सुझाव	४१
११) सन्दर्भ र सामाग्री	४२
१२) दाढ जिल्लाको माटो परीक्षण नतिजा	४३

माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय

परिचय

कृषि विभागको २०४९ र २०५२ संरचनात्मक सुधार अनुरूप माटो परीक्षण तथा सेवा शाखा र पाँच विकास क्षेत्रमा क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशालाको स्थापना भई माटो व्यवस्थापनको कार्य गर्दै आएकोमा कृषि विभागको संरचना सुधार (२०६१) बाट माटो व्यवस्थापन सेवालाई अभ्य व्यापक गर्दै लैजानको लागि माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयको स्थापना भएको छ। माटो तथा मलखाद व्यवस्थापनको माध्यमबाट कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउने बृहद उद्देश्य रहेको यस निर्देशनालय अन्तर्गत एउटा केन्द्र स्तरको माटो परीक्षण प्रयोगशाला, ५ वटा क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला र एउटा बाली विशेष अनुसारको परीक्षण प्रयोगशाला (औद्योगिक बाली) ले सेवा उपलब्ध गराउदै आएका छन्। ती प्रयोगशालाहरू निम्न स्थानमा रहेका छन्:

१. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला भुम्का, सुनसरी (पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्र)
२. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला हेटौडा, मकवानपुर (मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र)
३. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला पोखरा, कास्की (पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
४. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला खजुरा, बाँके (मध्य-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
५. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला सुन्दरपुर, कञ्चनपुर (सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
६. माटो परीक्षण प्रयोगशाला सुरुङ्गा, भापा (औद्योगिक बालीको लागि)

उद्देश्य

- राष्ट्रिय स्तरमा माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र रणनीति तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका साथै स्थिति लेखाजोखा गर्ने ।
- राष्ट्रिय स्तरमा माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन, आवधिक, वार्षिक योजना तर्जुमा, मार्गदर्शन तयार तथा कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- विभिन्न बालीमा माटोको उर्वराशक्ति तथा सो सम्बन्धित समस्याको पहिचान, निराकरणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- भौगोलिक विशेषताको आधारमा नेपालको माटोको समस्या पहिचान गरी दिगो भू-व्यवस्थापन प्रति जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- अनुसन्धान तथा अन्य सरकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी माटो व्यवस्थापन कार्यक्रम तथा सेवालाई व्यापक गर्ने ।
- कृषिमा आइरहेको विविधिकरण तथा व्यवसायीकरणको कारणले देशमा देखिएको माटोको समस्यालाई न्यूनिकरण गर्दै दिगो कृषि उत्पादनमा टेवा पुऱ्याउने ।

निर्देशनालय तथा यस अन्तरगत सञ्चालन हुने मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

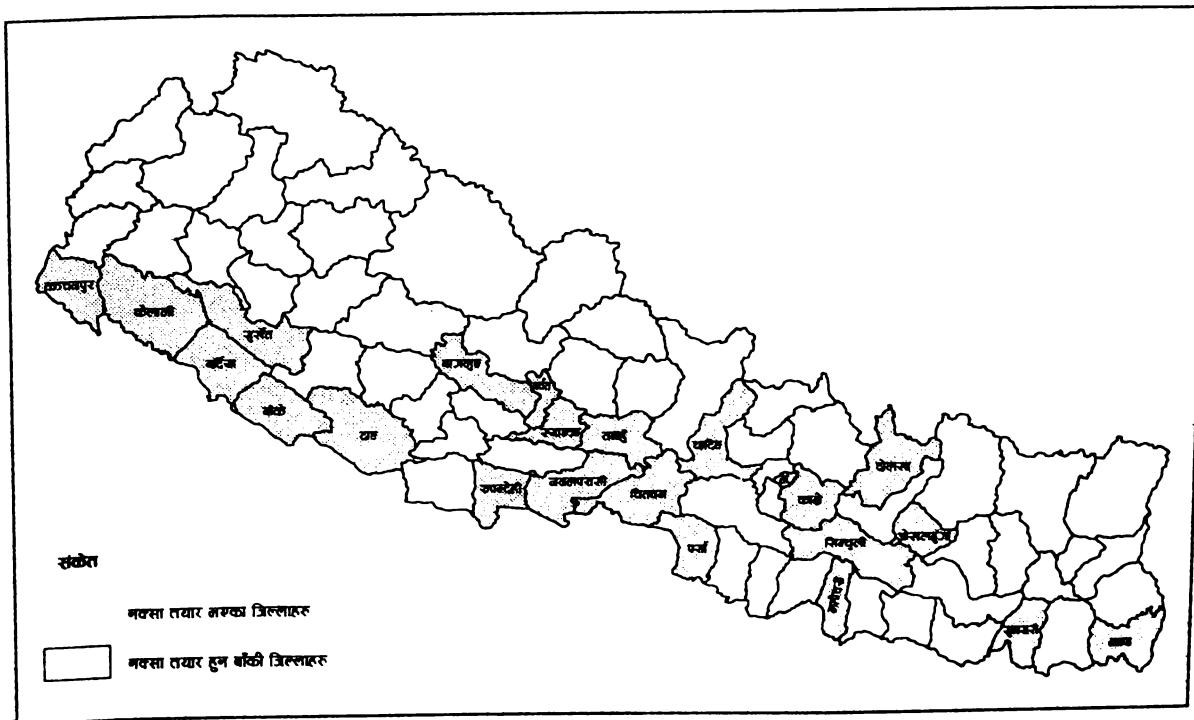
- माटो विश्लेषण तथा मलखाद सिफारिश
- मलखाद विश्लेषण
- सूक्ष्मतत्व विश्लेषण
- जैविक मल उत्पादन, परीक्षण तथा प्रदर्शन
- विभिन्न बालीमा मलखाद प्रयोग अध्ययन
- माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार
- माटो शिविर सञ्चालन
- निजी स्तरमा माटो परिक्षण तथा माटो व्यवस्थापन तालिम
- अनुसन्धानात्मक कार्यहरू
- सन्तुलित मलखाद प्रयोग अभियान
- क्षेत्रीय तथा जिल्ला स्तरीय माटो सेवा कार्यक्रम अनुगमन तथा समस्या अध्ययन

दाढ जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा

माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय हरिहरभवनले माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरु जस्तै माटोको नमूना विश्लेषण, विश्लेषणका आधारमा मलखाद सिफारिश दिने र रसायनिक मल विश्लेषण गरी मलको गुणस्तर नियन्त्रणमा टेवा पुऱ्याउने, एकीकृत खाद्यतत्व व्यवस्थापनमा कृषक पाठशालाको अनुगमन, निरीक्षण र सञ्चालनमा समेत सहयोग गरी दिगो माटो व्यवस्थापनमा टेवा पुऱ्याउदै आउनुको साथै विभिन्न जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्दै आइरहेको छ। हालसम्म २४ वटा जिल्लाको माटो उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरि सकिएको छ। यसै अनुरूप यस आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत दाढ जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको छ।

बाली विरुवालाई हुर्कन, फुल र फल विभिन्न १६ वटा पोषक तत्वहरुको आवश्यकता पर्दछ। १६ वटा पोषक तत्व मध्ये नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास लगायत १३ वटा तत्वहरु बिरुवालाई माटोबाट प्राप्त हुने हुँदा माटोको उर्वराशक्ति स्थिति थाहा पाउन आवश्यक हुन्छ। जिल्लाको भू-बनावटको आधारमा माटोको नमूना संकलन गरी विश्लेषणका आधारमा भू-सूचना प्रविधिबाट तयार गरिएको यस प्रकारको नक्साबाट माटोको उर्वराशक्ति स्थिति थाहा हुने हुँदा यो प्रविधि कृषकवर्गहरु लगायत योजना तर्जुमामा पनि ठूलो सहयोग पुग्ने देखिन्छ।

हालसम्म माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार भएका जिल्लाहरु र उक्त जिल्लाहरुको माटोको उर्वराशक्ति स्थिति यस प्रकार छ।

नक्सा तयार गरिएका जिल्लाहरूको माटोको उर्वराशक्ति स्थिति

क्र. सं.	जिल्ला	खाद्य तत्व					पी.एच.
		नाईट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गारिक पदार्थ		
१	भापा	-	-	-	-		अम्लीय
२	सुनसरी	कम-मध्यम	कम-अधिक	मध्यम	धेरै कम - कम		अम्लीय
३	नुवाकोट	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम		अम्लीय
४	कञ्चनपुर	कम	मध्यम-अधिक	कम	कम	हलुका अम्लीय	
५	बर्दिया	कम	कम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय	
६	कैलाली	कम	मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय	
७	पर्वत	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम		अम्लीय
८	बाँके	कम	कम-मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ	
९	पसा	कम	मध्यम	कम	कम	हलुका अम्लीय- तटस्थ	
१०	स्याङ्जा	मध्यम	कम-मध्यम	मध्यम	मध्यम		मम्लय
११	महोत्तरी	कम	कम	कम	कम	हलुका अम्लीय	
१२	नवलपरासी	कम	कम	कम-मध्यम	कम		अम्लीय
१३	काख्रे	कम-मध्यम	कम	मध्यम	कम-मध्यम	हलुका अम्लीय- तटस्थ	
१४	चितवन	कम	कम	कम	कम	हलुका अम्लीय- तटस्थ	
१५	ओखलढुंगा	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम		
१६	सुखेत	मध्यम-अधिक	अधिक	अधिक	मध्यम		अम्लीय
१७	भक्तपुर	-	-	-	-	तटस्थ - हल्का अम्लीय	
१८	धादिड	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	
१९	गुल्मी	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम		
२०	दाढ	कम	कम	मध्यम-कम	कम	तटस्थ	
२१	दोलखा	अत्याधिक	अत्याधिक	मध्यम	मध्यम		
२२	दाढ	धेरै कम	मध्यम-धेरै	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	
२३	गिर्घुली	कम	मध्यम-अधिक	कम-मध्यम	कम	हल्का अम्लीय	
२४	कागान्ड	मध्यम	अत्याधिक	धेरै-मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	

माटो उर्वराशक्ति नक्सा किन र कसरी ?

माटो एउटा मुख्य तथा अपार प्राकृतिक श्रोत हो यसका विभिन्न गुणहरूले माटोको उर्वराशक्तिमा विभिन्नता ल्याउँदछ । जस्तै भौतिक गुण (वनावट, वुनौट, रंग), रसायनिक गुण (माटोको प्रतिक्रिया, नाइट्रोजन, फस्फोरस पोटासको उपलब्धता) र जैविक गुण (शुक्ष्म जीवाणुको क्रियाकलाप) । यी गुण मध्ये यस प्रकारको माटोको उर्वराशक्ति नक्साबाट माटोको भौतिक र रसायनिक गुणको जानकारी लिन सकिन्छ । माटोको उर्वराशक्ति नक्सा बनाउँदा निम्न बुँदाहरूमा मध्यनजर राखिएको थियो ।

- माटो सर्वेक्षण र विभिन्न भू-वनावटको आधारमा माटोको नमूना संकलन गर्ने ।
- संकलन गरिएको माटोको नमूनाहरू विश्लेषण (माटोको पि.एच., नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास, प्राङ्गारिक पदार्थ) गर्ने ।
- विश्लेषणको आधारमा मलखाद लगायत माटोको प्रतिक्रियाका नतिजाहरू नक्सामा परिणत गरी उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्ने ।
- जिल्लाको उर्वराशक्तिको आधारमा विभिन्न सिफारिश तथा उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सुझाव दिने ।
- नक्सा प्रयोगको लागि सम्बन्धित जिल्लामा पठाउने ।
- उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको जिल्लामा नक्सा प्रयोग सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।
- माटोको व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

दाढ जिल्लाको परिचय

दाढ जिल्ला मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तरगत राप्ती अञ्चलका ५ वटा जिल्लामध्ये तराई क्षेत्रमा पर्ने उर्वरक र मनमोहक उपत्यका हो । यो जिल्लामा दाढ उपत्यका र देउखुरी उपत्यका गरी दुईवटा ठूला उपत्यका पर्दछन् । यो जिल्ला कृषि उत्पादनको दृष्टिकोणबाट पनि निकै महत्व राख्दछ । धार्मिक, साँस्कृतिक तथा भौगोलिक दृष्टिकोणबाट विविधता भएको रमणीय जिल्ला हो । राप्ती अञ्चलमा पर्ने यस जिल्लाको पूर्वमा प्यूठान र कपिलवस्तु जिल्ला, पश्चिममा बाँके र सुर्खेत, उत्तरमा रोल्पा र सल्यान दक्षिणमा छिमेकी राष्ट्र भारतको उत्तर प्रदेश पर्दछन् । यस जिल्लाको मुख्य कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै र व्यवसायिक रूपमा तरकारी खेतीले अग्रस्थान राखेको छ ।

१. भू-अवस्थिति

अक्षांश	२७.०३६° देखि २८.२९° उत्तर
देशान्तर	८२.०२° देखि ८२.०५° पूर्व
समुद्र सतहबाट उचाई	२१३ मिटरदेखि २०५८ मिटर

२. भू-उपयोग (हेक्टरमा)

जिल्लाको कूल क्षेत्रफल	:	२९६२२१ हेक्टर
क) खेती योग्य जमीन		८०२७५.८९
ख) खेती गरिएको क्षेत्रफल		६०७८०
ग) वनजंगल क्षेत्रफल		१९७४९०.५ हे.
घ) चरण क्षेत्र		७३४६.२ हे.
ड) अन्य		१११०८.२ हे.

३. सिंचाईको अवस्था (खेत तथा पाखोबारी)

कूल जम्मा	:	६०७८० हेक्टर (१००%)
क) वर्षभरी सिंचित		१७९२० हेक्टर (२९.४८%)
ख) मौसमी सिंचित		२४००० हेक्टर (३९.४९%)
ग) आकासे सिंचाई		१८८६० हेक्टर (३१.०३%)

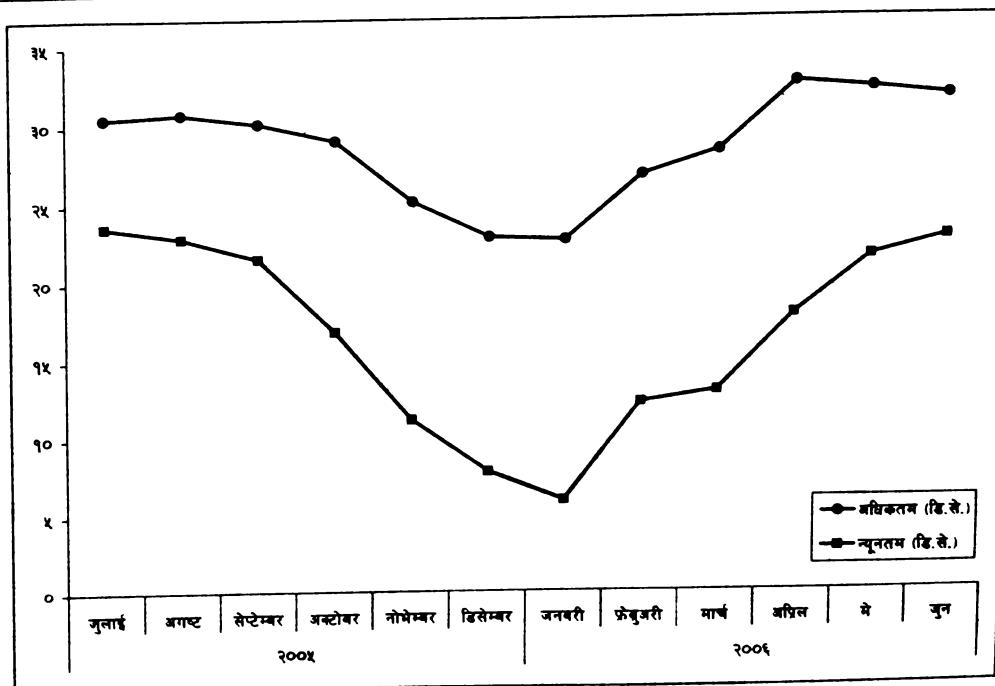
४. राजनीतिक भू-स्थिति

यस जिल्लामा २ वटा नगरपालिका, निर्वाचन क्षेत्र ५, र गा.वि.स. ३९ वटा रहेका छन् ।

५. हावापानी

दाढ जिल्ला विविध जलवायु पाइने भित्री मधेशको भाग ज्यादा र पहाडी भाग कम भएको जिल्ला हो । ३,००० फिटभन्दा माथिको भू-भागमा समशितोष्ण जलवायु छ भने दाढ देउखुरी उपत्यकाको २,००० फिटभन्दा कम उचाइको भूभागमा उष्ण हावापानी पाइन्छ । समष्टिगतरूपमा जिल्लामा गर्मी याममा गर्मी र हिउँद याममा जाडो हुन्छ । जिल्लाको अधिकतम तापकम औषत ३२.६ डिग्री सेल्सियस र न्यूनतम तापकम ५.९ डिग्री सेल्सियससम्म हुन्छ । जिल्लाको वार्षिक वर्षा १२६६.३ मि.मि. छ । जल तथा मौसम विज्ञान कर्णाली पश्चिम, राप्ती वेसिन कार्यालय, फिल्ड कार्यालय दाढबाट प्राप्त तापकम तथा वर्षाको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सन् २००५				सन् २००६			
महिना	अधिकतम (डि.से.)	न्यूनतम (डि.से.)	वर्षा (मि.मि.)	महिना	अधिकतम (डि.से.)	न्यूनतम (डि.से.)	वर्षा (मि.मि.)
जुलाई	३०.५	२३.६	४०३.५	जनवरी	२२.७	५.९	
अगष्ट	३०.८	२२.९	२९३.९	फेब्रुअरी	२६.८	१२.२	
सेप्टेम्बर	३०.२	२१.६	१९१.३	मार्च	२८.३	१२.९	३२.६
अक्टोबर	२९.१	१६.९	८.२	अप्रिल	३२.६	१७.८	४४.२
नोभेम्बर	२५.२	११.२	१.६	मे	३२.२	२१.५	११६.०
डिसेम्बर	२२.९	७.८	१९.६	जुन	३१.७	२२.७	१५७.०

६. जनसंख्या विवरण

जम्मा जनसंख्या	: ४,६२,३८०
पुरुष	: २,२८,९५९
महिला	: २,३३,४२२
श्रेत्र : २०५८ को जनगणना	

७. यातायात

यातायातको सुविधाको दृष्टिले दाढ राप्ती अञ्चलका पाँच जिल्लामध्ये सबैभन्दा सुविधासम्पन्न जिल्ला हो । तापनि तराईका अन्य जिल्लाको तुलनामा यहाँ त्यति राम्रो यातायातको विकास हुन सकेको छैन । जिल्लामा महेन्द्र राजमार्गको करिब ७७ कि.मी. कालोपत्रे सडक उपलब्ध छ भने लमही-तुल्सीपुर ४७ कि.मी. सडक पनि कालोपत्रे भएको छ । जिल्लाका विभिन्न भागमा गरी करिब १६७ कि.मी. सडकमा ग्रेभल तथा मर्मत गरी सालभरि नै यातायात चलनसक्ने बनाइएको छ । जिल्लामा गोरेटो, घोडेटो बाटाहरु प्रशस्त भए पनि मर्मत सम्भारको अभावले सुविधायुक्त छैनन् । जिल्लामा टरिगाउँस्थित एक विमानस्थलले काठमाण्डौ, नेपालगञ्ज र रुकुमसम्मको हवाई सेवा पुऱ्याउदै आएको छ ।

८. बालीनालीको स्थिति (विभिन्न बालीहरुको क्षेत्रफल र उत्पादन)

क्र.सं.	बालीको नाम	आ.व. २०५९/६०	आ.व. २०६०/६१	आ.व. २०६१/६२	आ.व. २०६२/६३
	क्षेत्रफल हे. उत्पादन मे.टन				
१	धान	३२२८०	१२६३२४	३९०००	१५२१००
२	मक्के	२२७००	५१०७५	२५५००	५३४५०
३	गाहु	११५००	३२२००	१२७००	३४२९०
४	दलहन बाली	२७००	१९६८०	२८५२९	२०४८८
५	तेलहन बाली	१५५००	१०५४५	१८६९५	१०६५२
६	हिउँदे फलफूल	४०	१८१	४१	२०४
७	बर्ब फलफूल	२६०५	१४४०६	२६६५	१३९६६
८	सुन्तला जात	२०५	१००१	२४५	१२०
९	बर्ब तरकारी	२६०५	१४४०६	९७५	११७००
१०	हिउँदे तरकारी	१२५०	२१२५०	१४३०	२१४५०
११	बेमैसभी	१२०	१२००	२८००	३०००
१२	आलू	१९२०	१९००	१९५०	२४३७५
१३	अदुवा	२७०	३२४०	२७५	५७८८
१४	मसला बाली	१५६	११६८	२४६	४३००
					५४६

९. बाली प्रणाली

यस जिल्लाको भौगोलिक बनावट, कृषि जलवायुमा विभिन्नता, सिंचित एवं असिंचित क्षेत्रको विषमताको कारणले गर्दा कृषकहरूले अपनाई आइरहेको बाली प्रणाली तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

१. धान-गहुँ-मकै	८. धान-तोरी-मकै
२. धान-गहुँ-तरकारी	९. धान-मकै-मकै
३. धान-आलु-मकै	१०. धान-गहुँ-खाली
४. धान-आलु-तरकारी	११. धान-तोरी-खाली
५. धान-तरकारी-मकै	१२. धान-आलु-प्याज
६. धान-दलहन-तरकारी	१३. धान-गहुँ-तेलहन-खाली
७. धान-तोरी-तरकारी	१४. धान-तोरी-प्याज

श्रोत : १) जिल्ला कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क पुस्तिका, २०६२/६३, जि. कृ. वि. का. दाड
२) *District Profile of Nepal, 2001.*

सर्वेक्षण कार्यको प्रकृत्या

माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्दा स्थलगत भ्रमण गर्नुभन्दा पूर्व नै सर्वेक्षण सम्बन्धी पूर्व तयारी गर्नुपर्ने हुन्छ । यसको लागि विभिन्न किसिमका नक्साहरुको अध्ययन, रेखांकनहरु कार्यालयमै सम्पन्न गर्नुपर्ने हुन्छ । यसै अनुरूप दाढ जिल्लाको डिजिटल र टोपो नक्साहरु प्रयोगमा ल्याइएको छ । कार्यालयमा काम गर्दा दाढ जिल्लाको भू-धरातल, भू-प्रयोग, दाढ जिल्लामा भएका नदी, बाटो र गा.वि.स.हरु छुट्याइएका डिजिटल नक्साहरुलाई प्रयोगमा ल्याई माटोका नमूना संकलन गर्नको लागि रेखांकन गरिएको थियो ।

१) स्थलगत कार्य

सादा नक्सा र डिजीटल नक्सामा माटोको नमूना संकलन गर्न रेखांकन गरिदा खास गरि खेत पाखो छुट्याइएको क्षेत्रमा गै नमूना संकलन गर्ने कार्य स्थगलगत रूपमा गरियो । माटोको नमूना संकलन गर्दा यस माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयका प्राविधिक, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय दाढका प्राविधिकहरुबाट माटोको नमूना संकलन कार्य सम्पन्न गरिएको थियो । माटोको नमूनाहरु संकलन गर्दा खेतीयोग्य जमीनबाट उपल्लो तहको माटो (१५-२० से.मी.) बाट मात्र नमूनाहरु संकलन गरिएको थियो । नमूना संकलन गर्दै पोलीथिनको भोलाहरुमा नम्वर अंकित बनाई अभिलेख राखी क्षेत्रीय माटो परीक्षण पयोगशाला नेपालगञ्जमा पुऱ्याइएको थियो ।

२) प्रयोगशालामा कार्य

स्थलगत कार्यबाट प्राप्त भएका माटोका नमूनाहरु प्रयोगशालामा प्राप्त भएपछि प्रयोगशालामा परीक्षणको कार्य सुरु गरियो । माटोका नामूनाहरु स्थलगत रूपमा राखिएका अभिलेख अनुसार प्रयोगशालाको मुख्य किताबमा माटोका नमूनाहरु दर्ता गर्ने काम गरि माटोका नमूनाहरु राम्रोसँग छायाँमा सुकाइ काठका पिर्कामा माटो पिघ्ने काम भयो । प्रयोगशालामा माटो परीक्षण गर्दा माटोमा भएको कूल नाइट्रोजन, विरुवाले प्राप्त गर्ने फस्फोरस, विरुवाले प्राप्त गर्ने पोटास, प्राङ्गारिक पदार्थ र माटोमा भएको अम्लीयपना र क्षारीयपनाहरु परीक्षण गर्नुपर्ने हुँदा माटोको परीक्षण पूर्व प्रयोगशालामा माटोको नमुना परीक्षणको लागि तयारी गरिएको थियो ।

क) माटोको प्रतिक्रिया परीक्षण (pH)

माटोको अम्लीयपना क्षारीयपना परीक्षण गर्दा वरावर परिमाणमा माटोको नमूना र शुद्धपानीको घोल बनाई विभिन्न पि.एच.मान जस्तै ४ पि.एच., ७ पि.एच र ९ पि.एच भएका बफरबाट पि.एच. मेसिनलाई सही बनाई माटाको प्रतिक्रियाको परीक्षण गरिएको थियो ।

ख) माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थको परीक्षण (Organic Matter)

माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थ परीक्षण सुधार गरिएको Waley-Black Method तरिकाबाट गरिएको थियो ।

ग) जम्मा नाइट्रोजन परीक्षण (Nitrogen) :

माटोमा भएको जम्मा नाइट्रोजन प्रतिशतमा Kjeldhal Digestion तरिकाबाट परीक्षण गरिएको थियो ।

घ) विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस (Phosphorous) :

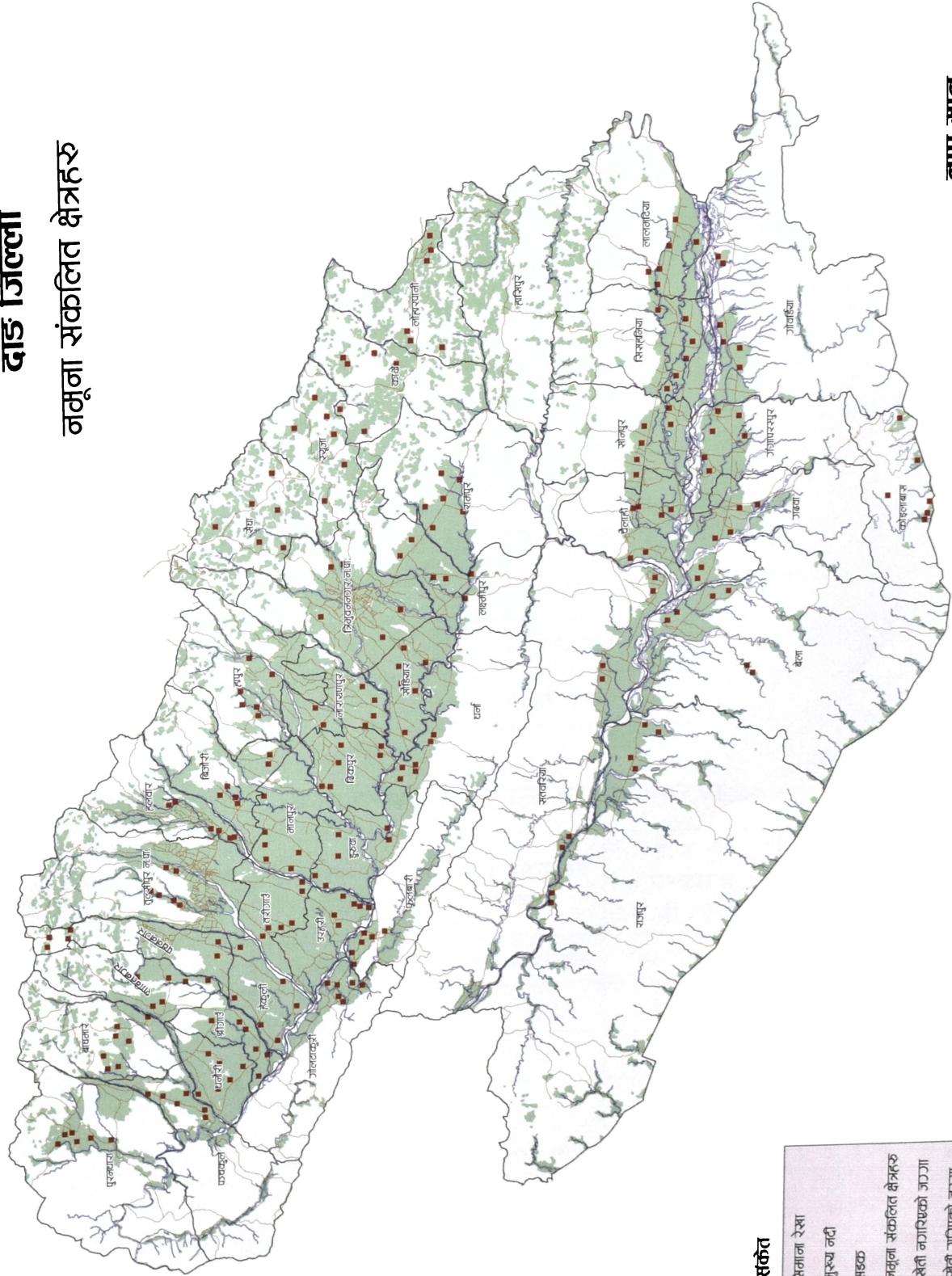
विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस सुधारिएको Olsen's Bicarbonet तरिकाबाट परीक्षण गरिएको थियो ।

ड) विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास (Potash) :

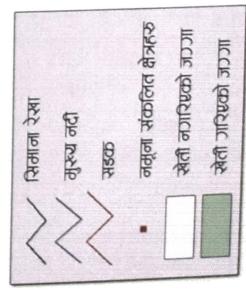
विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास तटस्थ एमोनियम एसिटेटबाट निचोड निकाली Flame Photometer बाट निर्धारण गरिएको छ ।

दाढ़ तिल्ला

नरमूना संकलित क्षेत्रहरु

संकेत

नाप मान

०

३०

कि.मि.

अमिलेख मिलान र नक्सा तयारी

स्थलगत भ्रमणमा जाँदा तयार गरिएको रेखांकन नक्साको आधारमा र स्थलगत रूपमा माटोका नमूनाहरु ल्याइएको ठाउँलाई नक्सामा अंकित गरि सोही अनुसार क्षेत्रीय माटो परीषण प्रयोगशाला खजुराबाट विभिन्न जाँचबाट आएको परिमाणलाई भू-सूचना प्रणालीबाट नक्सामा राखी माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको छ। माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्दा माटोको प्रतिक्रिया जम्मा नाइट्रोजन, विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस, विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास र प्राङ्गारिक पदार्थ तलको टेवलुमा देखाइए अनुसार निर्धारण गरिएको छ।

१) माटोको प्रतिक्रिया

सि.नं.	पि.एच.	प्रतिक्रिया
१	५.५ भन्दा कम	अम्लीय
२	५.५ देखि ६.५ सम्म	हल्का अम्लीय
३	६.५ देखि ७.५ सम्म	तटस्थ (करीब)
४	७.५ देखि ८.५ सम्म	हल्का क्षारिय
५	८.५ भन्दा बढी	क्षारिय

२) विरुवाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण

सि.नं.	खाद्यतत्वको वर्गीकरण	प्राङ्गारिक पदार्थ प्रतिशत	जम्मा नाइट्रोजन प्रतिशत	प्राप्त हुने फस्फोरस के.जी./हेक्टर	प्राप्त हुने पोटास के.जी./हेक्टर
१	अति कम	१ भन्दा कम	०.०५ भन्दा कम	१० भन्दा कम	५५ भन्दा कम
२	कम	१ - २.५	०.०५ - ०.१	१० - ३०	५५ - ११०
३	मध्यम	२.५ - ५.०	०.१ - ०.२	३० - ५५	११० - २८०
४	अधिक	५ - १०	०.२ - ०.४	५५ - ११०	२८० - ५००
५	अत्यधिक	१० भन्दा माथि	०.४ भन्दा माथि	११० भन्दा धेरै	५०० भन्दा बढी

दाढ जिल्लाको भू-बनावट

भौगोलिक स्थिति

दाढ जिल्ला पहाड तथा भित्री मध्येस मिलेर बनेको छ । समुद्र सतहबाट यो जिल्लाको उचाई २१३ मिटरदेखि २०५८ मिटरसम्म फैलिएको छ । समुद्र सतहबाट उचाईको दृष्टिकोणले १२२० देखि २०५८ मिटरसम्म फैलिएको भू-भागलाई चुरेडाँडा भनिन्छ । समुद्रबाट २१३ देखि २४४ मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित देउखुरी उपत्यका र ६१७ मिटर उचाइसम्मको दाढ उपत्यकाका पूर्व पश्चिम भई फैलिएका छन् । सिसहनियाँ गा.वि.स.को भानपुर (२१३ मि.) जिल्लको सबैभन्दा कम उचाइमा अवस्थित छ भने सबभन्दा बढी उचाइमा रहेको स्थान हाँसीपुर गा.वि.स.को अर्खले (२०५८ मि.) हो ।

जग्गाको किसिमलाई अध्ययन गर्दा दाढ जिल्लामा तपसिल बमोजिमका जग्गाका किसिम (Land System) छन् ।

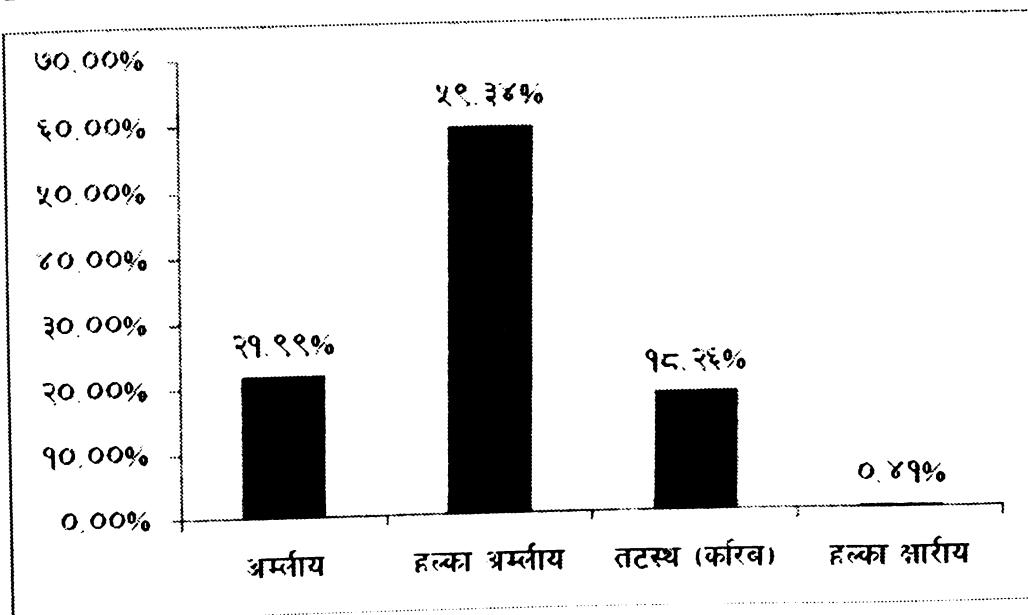
- १) गहिरा तत्काल प्रवाहित माटोले बनेका जग्गा जसको १-२ डिग्री भिरालोपना छ ।
- २) केही भिरालो प्रवाहित फेन, टार जसको भिरालोपना १-५ डिग्रीसम्म छ ।
- ३) हल्का मात्रामा भिरालो प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गाको भिरालोपना ०-५ डिग्री छ ।
- ४) तत्काल प्रवाहित समथल जग्गा जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला र दोमट माटो बढी मात्रामा पाइन्छ ।
- ५) माथिल्ला टार प्रवाहित लेदो जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला जग्गा र दोमट माटो बढी पाइन्छ ।
- ६) धेरै काटिएका प्रवाहित लेदो माटो र फेन जुन जग्गाहरु ०-२० डिग्री भिराला छन् यी जग्गाहरु चुरे पर्वतमालाको फेदीमा अवस्थित छन् ।
- ७) समथल प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गा १-२ डिग्री भिराला छन् ।
- ८) होचा टार र प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला छन् ।
- ९) मध्यमदेखि धेरै भिराला जग्गा
- १०) हालैका नदी र बालुवा, ढुङ्गा भएका जग्गा
- ११) भिरालादेखि धेरै भिराला जग्गाहरु
- १२) साना साना पहाडहरूले बनेका जग्गाहरु
- १३) साना साना डाँडा र प्रवाहित लेदो माटोले बनेको जग्गाहरु
- १४) हल्का भिराला जग्गाहरु

प्रयोगशालामा प्राप्त भएका माटोका नमूनाको परीक्षण परिणाम

दाढ जिल्लाको नक्सामा अंकित माटोका नमूना संकलन गरी प्रयोगशालामा ल्याई सकेपछि माटोको प्रतिक्रिया, प्राङ्गारिक पदार्थ, नाइट्रोजन, फस्फोरस र पोटासको परीक्षण गरिएको थियो। माटोको परीक्षणको आधारमा वर्गीकरण गरी तलको तालिका र ग्राफमा परिणत गरिएको छ। जसमा दाढ जिल्लामा माटोको प्रतिक्रिया समग्र रूपमा टतस्थ, नाइट्रोजनको स्थिति कम, प्राङ्गारिक पदार्थ कम, फस्फोरस कम देखि मध्यम र पोटासको स्थिति मध्यमदेखि कम देखिन्छ। नतिजा विस्तृत रूपमा तलको तालिका र ग्राफमा देखाइएको छ।

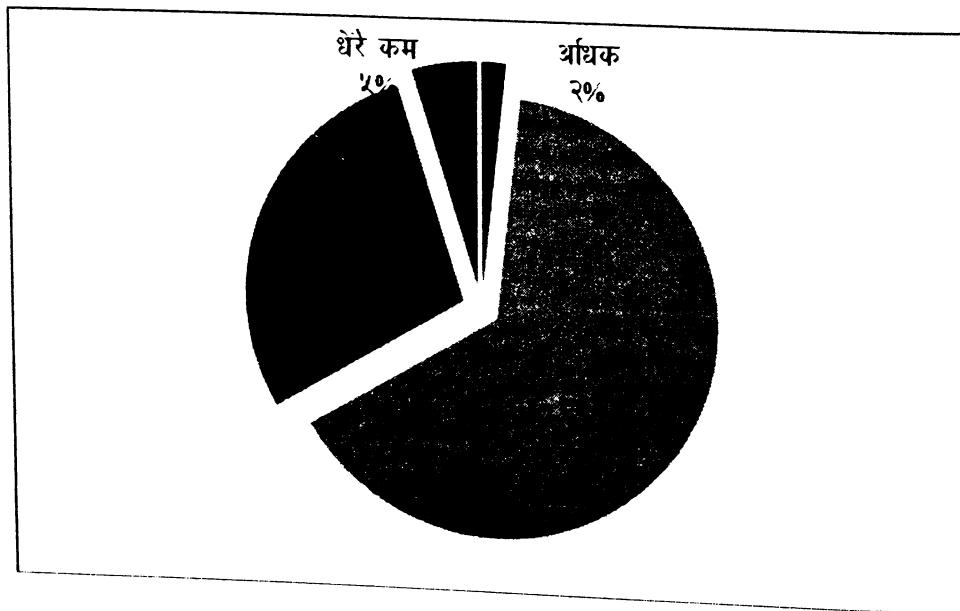
१) माटोको प्रतिक्रिया

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अम्लीय	५३	१६९३४
२	हल्का अम्लीय	१४३	४७५२३
३	तटस्थ (करिब)	४४	१५५८४
४	हल्का क्षारीय	१	४७
	जम्मा	२४१	५००८८

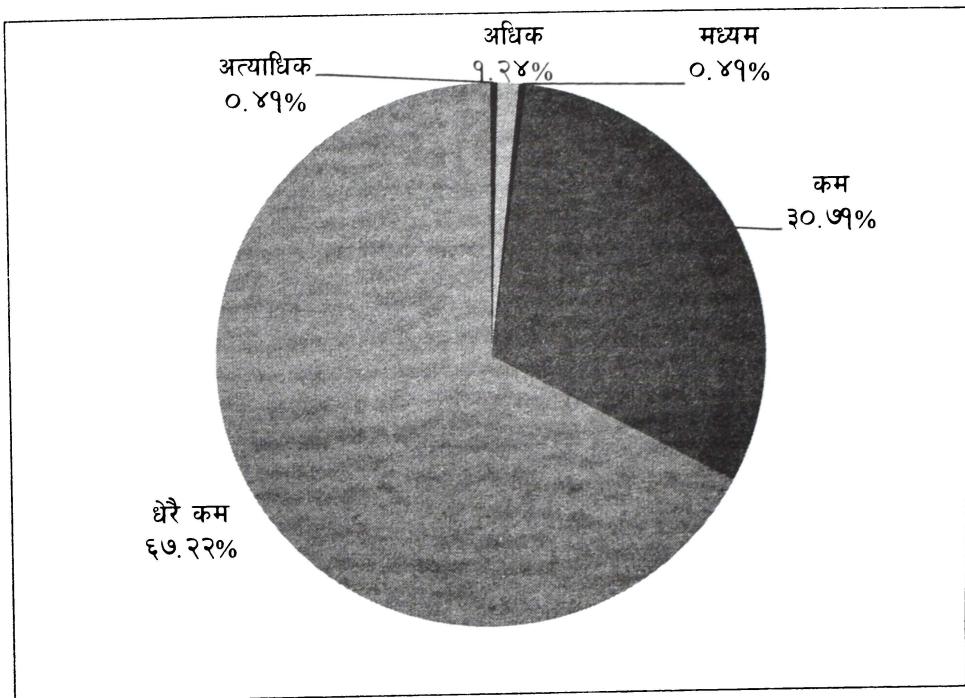
२) प्राङ्गारिक पदार्थ

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अधिक	४	१०६९
२	मध्यम	१४९	४९९९६
३	कम	६६	२२७२९
४	धेरै कम	११	६२९४
	जम्मा	२४९	८००८८

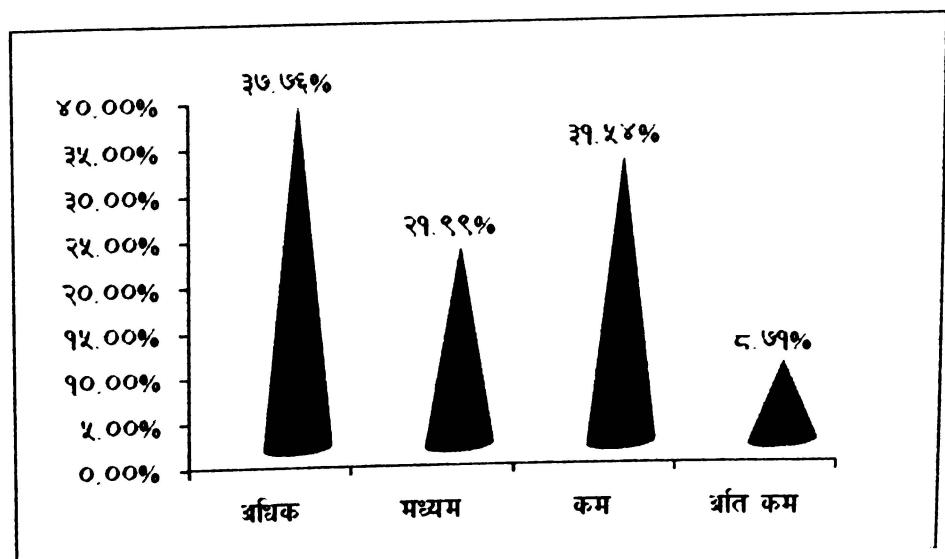
३) जम्मा नाइट्रोजन

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अत्याधिक	१	२२३
२	अधिक	३	५४१
३	मध्यम	१	३५
४	कम	७४	२३०७७
५	धेरै कम	१६२	५६२१२
	जम्मा	२३८	८००८८

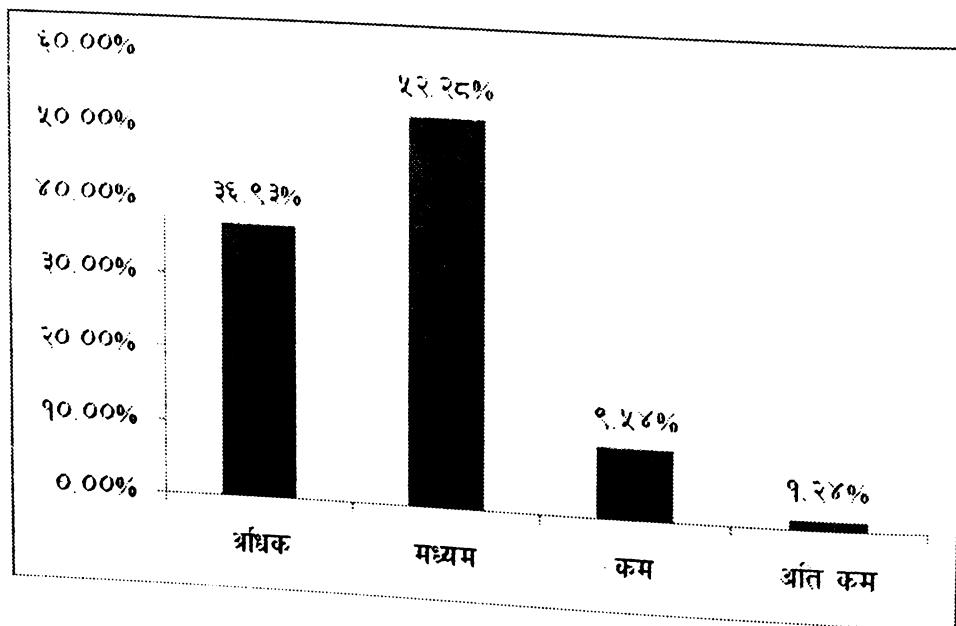
४) विरुद्धालाई प्राप्त हुने फस्फोरस

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (ह.)
१	अधिक	९९	३४२०६
२	मध्यम	५३	२१२०९
३	कम	७६	१९७९३
४	अति कम	२१	४९६०
	जम्मा	२४१	८००८८

५) विरुद्धालाई प्राप्त हुने पोटास

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अधिक	८९	२९६२५
२	मध्यम	१२६	४४१४४
३	कम	२३	६२०३
४	अति कम	३	११६
	जम्मा	२४९	८००८८

माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सिफारिश

१) माटोको प्रतिक्रिया

माटोको प्रतिक्रिया भन्नाले माटोमा अम्लीयपना क्षारीयपनाको स्थितिलाई जनाउँदछ । यसलाई हामी पि.एच.भन्ने गर्दछौं । माटो अम्लीय वा क्षारीय भएमा विरुवालाई उपलब्ध हुने खाद्य तत्वको उपलब्धतामा फरक पर्दछ । विरुवालाई आवश्यक पर्ने विभिन्न १३ वटा खाद्यतत्वहरु विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न तरिकाले उपलब्ध हुने गर्दछन् । हामीले खेती गर्ने वालीहरु कुनै अम्लीय माटोमा र कुनै क्षारीय माटोमा राम्रो उत्पादन दिने खालका हुन्छन् । त्यसैले माटोको पि.एच.मान सहि राख्न लगाउने वाली अनुसार निर्भर रहन्छ । साधारणतया अम्लीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्यतत्वहरुको घुलनशिल बढी हुन्छ र विरुवालाई विष हुन जान्छ भने क्षारीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्य तत्वहरु अघुलनसिल हुन गई विरुवालाई उपलब्ध हुन सक्दैन । तसर्थ माटोको पि.एच.सुधार गर्दा अम्लीय माटोमा कृषि चुनको प्रयोग गर्नु पर्दछ भने क्षारीय माटोमा हरियोमलको प्रयोगमा जोड दिनु पर्दछ तर कुन वाली लगाउने हो त्यसमा पनि ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ । विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न खाद्यतत्वको उपलब्धता फरक फरक हुने हुँदा खेती गर्न पूर्व माटो जाँच गराउनुको साथै तलको टेवुलमा दिइएको पोषकतत्वको उपलब्धतामा पनि ध्यान दिनु पर्दछ ।

क) विरुवालाई विभिन्न पि.एच.मानमा हुने पोषकतत्वको उपलब्धता

पोषक तत्वहरु	पि.एच. मान	उपलब्धता
नाइट्रोजन	६.० देखि ८ सम्म	राम्रोसँग उपलब्ध हुन्छ ।
फस्फोरस	६.५ देखि ७.५ सम्म	"
पोटास	६.५ देखि माथि	"
सल्फर	६.० देखि माथि	"
क्याल्सियम	७.० देखि माथि	"
म्याग्नेसियम	७.० देखि माथि	"
आइरन	६.० देखि तल	"
म्याग्नीज	६.५ देखि तल	"
बोरन	७.५ देखि तल	"
बोरन	८.७ देखि माथि	"
कपर जिंक	७.५ देखि तल	"
मोलिव्डेनम	७.० देखि देखि	"

ख) विभिन्न पि.एच.मानमा राम्रो उत्पादन हुने बालीहरूको विवरण :

सि.नं	बाली	पि.एच.मान	सि.नं	बाली	पि.एच. मान
१	कुरिलो	५.२ देखि ७.०	१८	आँप	५.५ देखि ७.०
२	केरा	६.० „ ७.५	१९	प्याज	५.५ „ ६.५
३	जौ	६.५ „ ८.५	२०	केराउ	६.० „ ७.५
४	कोदो	५.२ „ ७.०	२१	भुँइकटहर	५.० „ ६.५
५	वन्दा	६.० „ ७.०	२२	आलु	४.८ „ ६.५
६	अमिलो फलफूल	५.५ „ ६.५	२३	मुला	६.५ „ ७.५
७	नरिवल	६.० „ ७.५	२४	तोरी	६.० „ ६.५
८	कफी	४.५ „ ७.०	२५	धान	५.० „ ६.५
९	काउली	६.५ „ ७.५	२६	भटमास	६.० „ ७.०
१०	धनिया	६.० „ ७.०	२७	तरुल	६.० „ ८.०
११	कपास	५.० „ ६.०	२८	सूर्यमुखी	६.० „ ७.५
१२	वोडी	५.० „ ६.५	२९	सखरखण्ड	५.८ „ ६.०
१३	फर्सि	६.० „ ७.३	३०	चिया	४.० „ ५.५
१४	लसुन	६.५ „ ७.५	३१	सुर्ति	५.५ „ ७.५
१५	वदाम	५.३ „ ६.६	३२	टमाटर	५.५ „ ७.०
१६	सनै	६.० „ ७.९	३३	गहुँ	५.५ „ ७.५
१७	मकै	५.५ „ ७.५	३४	अदुवा	६.८ „ ७.०

दाढ जिल्लाको माटाको नमूनाहरू परीक्षण गर्दा धेरैजसो जग्गाको माटो हल्का अम्लीय देखिन्छ । केही मात्रामा अम्लीय र केही मात्रामा मात्र तटस्थ माटो पाइएको छ भने क्षारीय माटो न्यून मात्रा देखिन्छ । अम्लीय माटो पनि सुधार गर्ने प्राङ्गारिक मल बढि मात्रामा प्रयोग गर्नुको साथै कृषि चुन पनि यसैमा सिफारिस गरिएको आधारमा प्रयोग गरेमा अम्लीय माटो सुधार गर्न सकिन्छ । यसको अलावा प्रागारिक मल पनि प्रशस्त र गुणस्तरीय प्रांगारिक पदार्थको (गोठेमल, कम्पोष्ट, हरियो मल) प्रयोगबाट अम्लीय माटो सुधार हुन्छ ।

माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सिफारिश

१) माटोको प्रतिक्रिया

माटोको प्रतिक्रिया भन्नाले माटोमा अम्लीयपना क्षारीयपनाको स्थितिलाई जनाउँदछ । यसलाई हामी पि.एच.भन्ने गर्दछौं । माटो अम्लीय वा क्षारीय भएमा विरुवालाई उपलब्ध हुने खाद्य तत्वको उपलब्धतामा फरक पर्दछ । विरुवालाई आवश्यक पर्ने विभिन्न १३ वटा खाद्यतत्वहरु विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न तरिकाले उपलब्ध हुने गर्दछन् । हामीले खेती गर्ने वालीहरु कुनै अम्लीय माटोमा र कुनै क्षारीय माटोमा राम्रो उत्पादन दिने खालका हुन्छन् । त्यसैले माटोको पि.एच.मान सहि राख्न लगाउने वाली अनुसार निर्भर रहन्छ । साधारणतया अम्लीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्यतत्वहरुको घुलनशिल वढी हुन्छ र विरुवालाई विष हुन जान्छ भने क्षारीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्य तत्वहरु अघुलनसिल हुन गई विरुवालाई उपलब्ध हुन सक्दैन । तसर्थ माटोको पि.एच सुधार गर्दा अम्लीय माटोमा कृषि चुनको प्रयोग गर्नु पर्दछ भने क्षारीय माटोमा हरियोमलको प्रयोगमा जोड दिनु पर्दछ तर कुन वाली लगाउने हो त्यसमा पनि ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ । विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न खाद्यतत्वको उपलब्धता फरक फरक हुने हुँदा खेती गर्न पूर्व माटो जाँच गराउनुको साथै तलको टेवुलमा दिइएको पोषकतत्वको उपलब्धतामा पनि ध्यान दिनु पर्दछ ।

क) विरुवालाई विभिन्न पि.एच.मानमा हुने पोषकतत्वको उपलब्धता

पोषक तत्वहरु	पि.एच. मान	उपलब्धता
नाइट्रोजन	६.० देखि ८ सम्म	राम्रोसँग उपलब्ध हुन्छ ।
फस्फोरस	६.५ देखि ७.५ सम्म	"
पोटास	६.५ देखि माथि	"
सल्फर	६.० देखि माथि	"
क्याल्सियम	७.० देखि माथि	"
म्याग्नेसियम	७.० देखि माथि	"
आइरन	६.० देखि तल	"
म्याग्नीज	६.५ देखि तल	"
बोरन	७.५ देखि तल	"
बोरन	८.७ देखि माथि	"
कपर जिङ्क	७.५ देखि तल	"
मोलिब्डेनम	७.० देखि देखि	"

ख) विभिन्न पि.एच.मानमा रास्रो उत्पादन हुने बालीहरूको विवरण :

सि.नं	बाली	पि.एच.मान	सि.नं	बाली	पि.एच. मान
१	कुरिलो	५.२ देखि ७.०	१८	आँप	५.५ देखि ७.०
२	केरा	६.० „ ७.५	१९	प्याज	५.५ „ ६.५
३	जौ	६.५ „ ८.५	२०	केराउ	६.० „ ७.५
४	कोदो	५.२ „ ७.०	२१	भुँइकटहर	५.० „ ६.५
५	वन्दा	६.० „ ७.०	२२	आलु	४.८ „ ६.५
६	अमिलो फलफूल	५.५ „ ६.५	२३	मुला	६.५ „ ७.५
७	नरिवल	६.० „ ७.५	२४	तोरी	६.० „ ६.५
८	कफी	४.५ „ ७.०	२५	धान	५.० „ ६.५
९	काउली	६.५ „ ७.५	२६	भटमास	६.० „ ७.०
१०	धनिया	६.० „ ७.०	२७	तरुल	६.० „ ८.०
११	कपास	५.० „ ६.०	२८	सूर्यमुखी	६.० „ ७.५
१२	बोडी	५.० „ ६.५	२९	सखरखण्ड	५.८ „ ६.०
१३	फर्सि	६.० „ ७.३	३०	चिया	४.० „ ५.५
१४	लसुन	६.५ „ ७.५	३१	सुर्ति	५.५ „ ७.५
१५	वदाम	५.३ „ ६.६	३२	टमाटर	५.५ „ ७.०
१६	सनै	६.० „ ७.९	३३	गहुँ	५.५ „ ७.५
१७	मकै	५.५ „ ७.५	३४	अदुवा	६.८ „ ७.०

दाड जिल्लाको माटाको नमूनाहरू परीक्षण गर्दा धेरैजसो जग्गाको माटो हल्का अम्लीय देखिन्छ । केही मात्रामा अम्लीय र केही मात्रामा मात्र तटस्थ माटो पाइएको छ भने क्षारीय माटो न्यून मात्रा देखिन्छ । अम्लीय माटो पनि सुधार गर्ने प्राङ्गारिक मल बढि मात्रामा प्रयोग गर्नुको साथै कृषि चुन पनि यसैमा सिफारिस गरिएको आधारमा प्रयोग गरेमा अम्लीय माटो सुधार गर्न सकिन्छ । यसको अलावा प्रागारिक मल पनि प्रशस्त र गुणस्तरीय प्रागारिक पदार्थको (गोठेमल, कम्पोष्ट, हीस्यो मल) प्रयोगबाट अम्लीय माटो सुधार हुन्छ ।

विभिन्न पि.एच. मानमा कृषि चुनको प्रयोग तलको टेबुलमा दिइएको छ ।

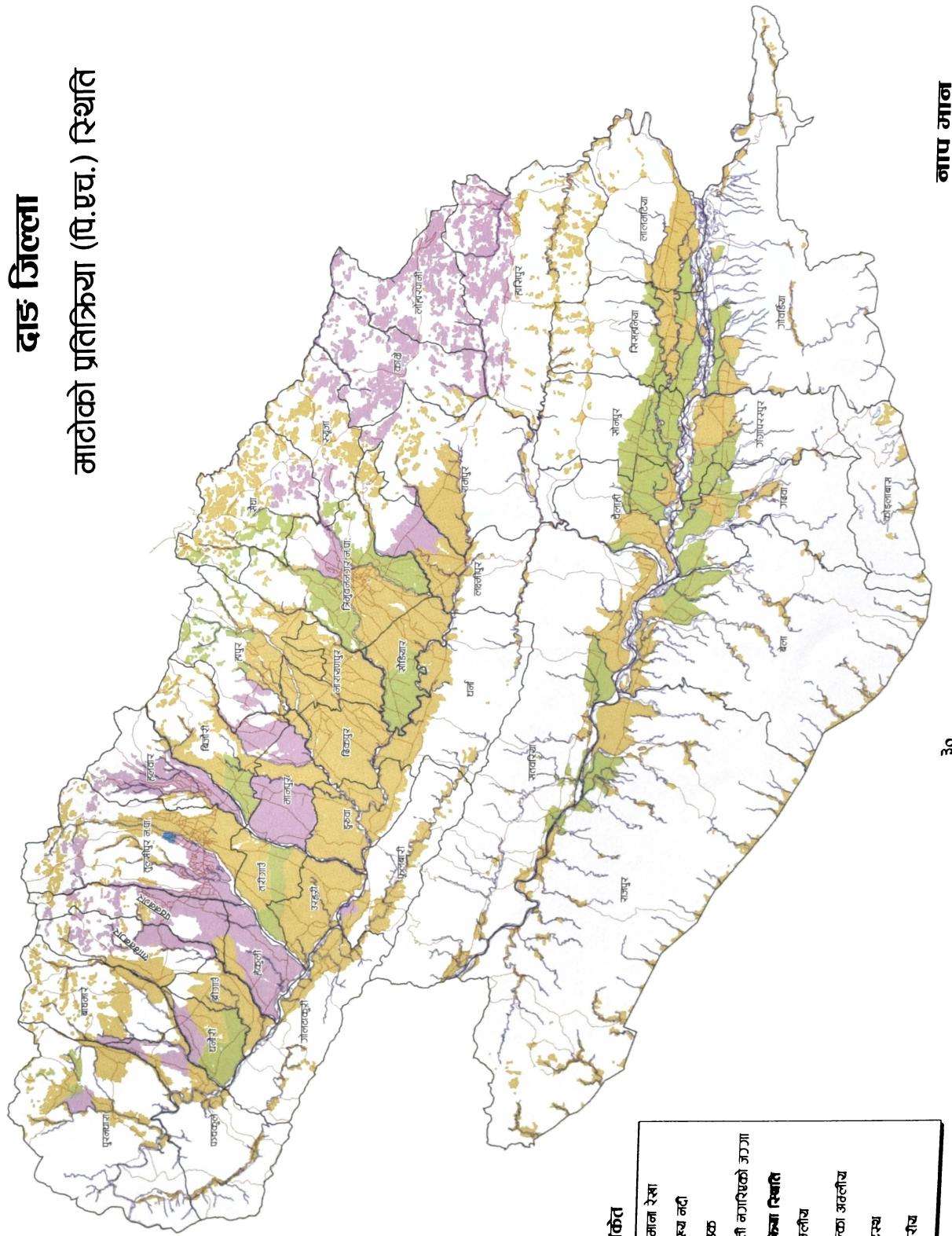
पि.एच.	कृषि चुन सिफारिश के.जी प्रति रोपनी					
	पहाड			तराइ		
	बलौटे दोमट	दोमट	चिम्टे दोमट	बलौटे दोमट	दोमट	चिम्टे दोमट
६.५	१५	२०	२४	८	१४	२२
६.३	२९	४०	४८	१५	२४	४४
६.२	४३	६०	७२	२३	३४	६४
६.१	५८	७८	९८	३०	४४	८६
६.०	७१	९२	१२०	३८	५२	१०६
५.९	८५	११०	१४६	४५	६२	१२८
५.८	९७	१२८	१६६	५२	७२	१४६
५.७	१०८	१४२	१८८	५८	८२	१६६
५.६	११९	१५८	२०८	६४	९०	१८४
५.५	१३०	१७०	२३०	७०	१००	२००
५.४	१४०	१८८	२५२	७६	११०	२२०
५.३	१५०	२०४	२७४	८१	११८	२३८
५.२	१६०	२१८	२९४	८६	१२६	२५४
५.१	१६९	२२८	३१४	९१	१३६	२७०
५.०	१७६	२४०	२३४	९६	१४२	२८६
४.९	१८४	२५२	३५४	१०१	१५०	३०२
४.८	१९१	२६२	३७४	१०६	१५८	३१६
४.७	१९९	२७२	३९०	१११	१६६	३३०
४.६	२०५	२८०	४०६	११५	१७४	३४०
४.५	२१०	२९०	४२०	१२०	१८०	३५०

: -

दाढ़ जिल्हा

ताटोको प्रतिक्रिया (पि.छ.) रिथटि

२) प्राङ्गारिक पदार्थ

प्राङ्गारिक पदार्थ बाली विरुवाको लागि र दिगो माटो व्यवस्थापनको लागि अति उपयोगी र अति आवश्यक मानिन्छ । माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थ जस्तै : गोठेमल, कम्पोष्ट, हरियो मल आदिको प्रयोग बढि मात्रामा गर्नु पर्दछ ।

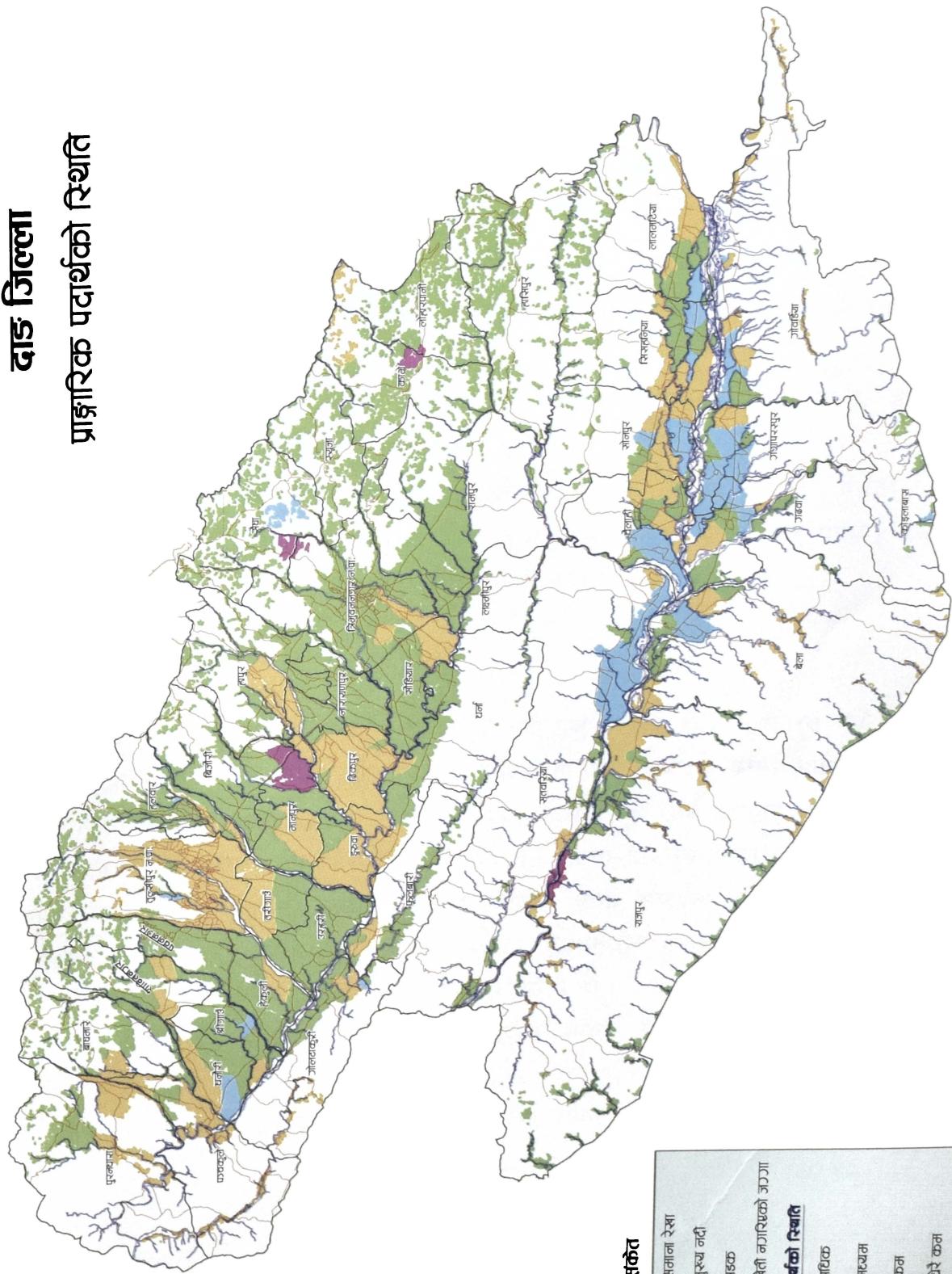
हाम्रो देशमा माटोले खोजेको मात्रामा प्राङ्गारिक पदार्थको पूर्ति निकै कम देखिन्छ । दाड जिल्लाको माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थ मध्यम स्थितिमा देखिएको छ । माथि नै भनिएको छ की प्राङ्गारिक पदार्थ माटोको लागि अति नै उपयोगी हुने हुँदा माटोमा प्रशस्त मात्रामा प्राङ्गारिक पदार्थ राख्नुपर्ने देखिन्छ । प्राङ्गारिक पदार्थले माटोलाई दिगो राख्नुको साथै उत्पादनमा पनि टेवा पुन्याउँदछ ।

- प्राङ्गारिक पदार्थ नाइट्रोजनको स्रोत हो ।
- प्राङ्गारिक पदार्थले विरुवाको आवश्यक पर्ने सबै किसिमका खाद्यतत्वहरु उपलब्ध गराउँदछ ।
- माटोको बनावट र बुनौटमा सुधार ल्याउँदछ ।
- प्राङ्गारिक पदार्थले पानी धारण गर्ने शक्ति बढाउँदछ ।
- माटोमा सुक्ष्म जैविक क्रियाकलाप (Microbial Activities) बढाउँदछ ।
- खाद्यतत्वलाई सुरक्षित राख्न र भू-क्षय (Soil Erosion) हुनबाट बचाउँदछ ।
- अम्लीय तथा क्षारीय माटोलाई सुधार गर्दछ ।
- माटोका कणहरु जोड्ने काममा Cementing Agent को रूपमा सहयोग गर्दछ ।
- माटोको उर्वराशक्तिलाई सधैं दिगो राख्न छ ।

दाढ़ जिल्हा

प्राङ्गणिक पदार्थको विथाति

नाप आन

३० कि.मि.

३) नाइट्रोजन

नाइट्रोजन तत्व विरुवाको लागि प्रमुख खाद्यतत्व भनिन्छ । हरितकण, एमिनो एसीड, प्रोटिन, प्रोटोप्लाज्म आदि नाइट्रोजनका अंश हुन् । नाइट्रोजन तत्वको विरुवामा हरियोपना ल्याउँदछ । विरुवाको विकास गराउँदछ । विरुवामा प्रोटिनको मात्रा बढाउँदछ । कार्वन जम्मा हुने प्रक्रियलाई नियन्त्रण गर्दछ । प्रकाश संश्लेषण क्रियालाई नियन्त्रण गर्दछ । वनस्पति बृद्धिलाई तिब्रता दिनुको साथै कोषको आकारलाई ठूलो बनाउँदछ, पानीको भाग बढाउँदछ, बीउ बनाउने काममा मद्दत गर्दछ, र बालीको गुणस्तर बनाउने गर्दछ ।

नाइट्रोजनको कमी भएमा पुराना पातको टुप्पाबाट मध्य नसातिर पहेलोपना बढ्दछ । विरुवा बढन सक्दैन । साधारणतया पातहरु फिक्का पहेलोपना देखिन्छ । माटोमा नाइट्रोजन कमी हुनुका मुख्य कारणहरुमा माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको कमी, माटोमा भएको नाइट्रोजन चुहिएर, उडेर, विरुवाले उपयोग गरेर, माटोमा नाइट्रोजन स्थिरिकरण हुनु, विरुवाको आवश्यकता अनुरुप नाइट्रोजन नथपिनु आदि हुन ।

नाइट्रोजन तत्वका श्रोतहरुमा प्राङ्गारिक मल, रसायनिक मल, वर्षाको पानी, माटोको प्राङ्गारिक पदार्थ जीवाणुबाट स्थिरिकरण आदि प्रमुख हुन् ।

दाढ जिल्लाको माटो परीक्षण पश्चात नाइट्रोजनको स्थिति धेरै कम देखिन्छ । यसको लागि सिफारिस गरिए अनुसार नाइट्रोजन तत्वको मात्रा १००% नै माटोमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । यसको लागि प्राङ्गारिक पदार्थ पनि प्रशस्त मात्रामा प्रयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४) फस्फोरस

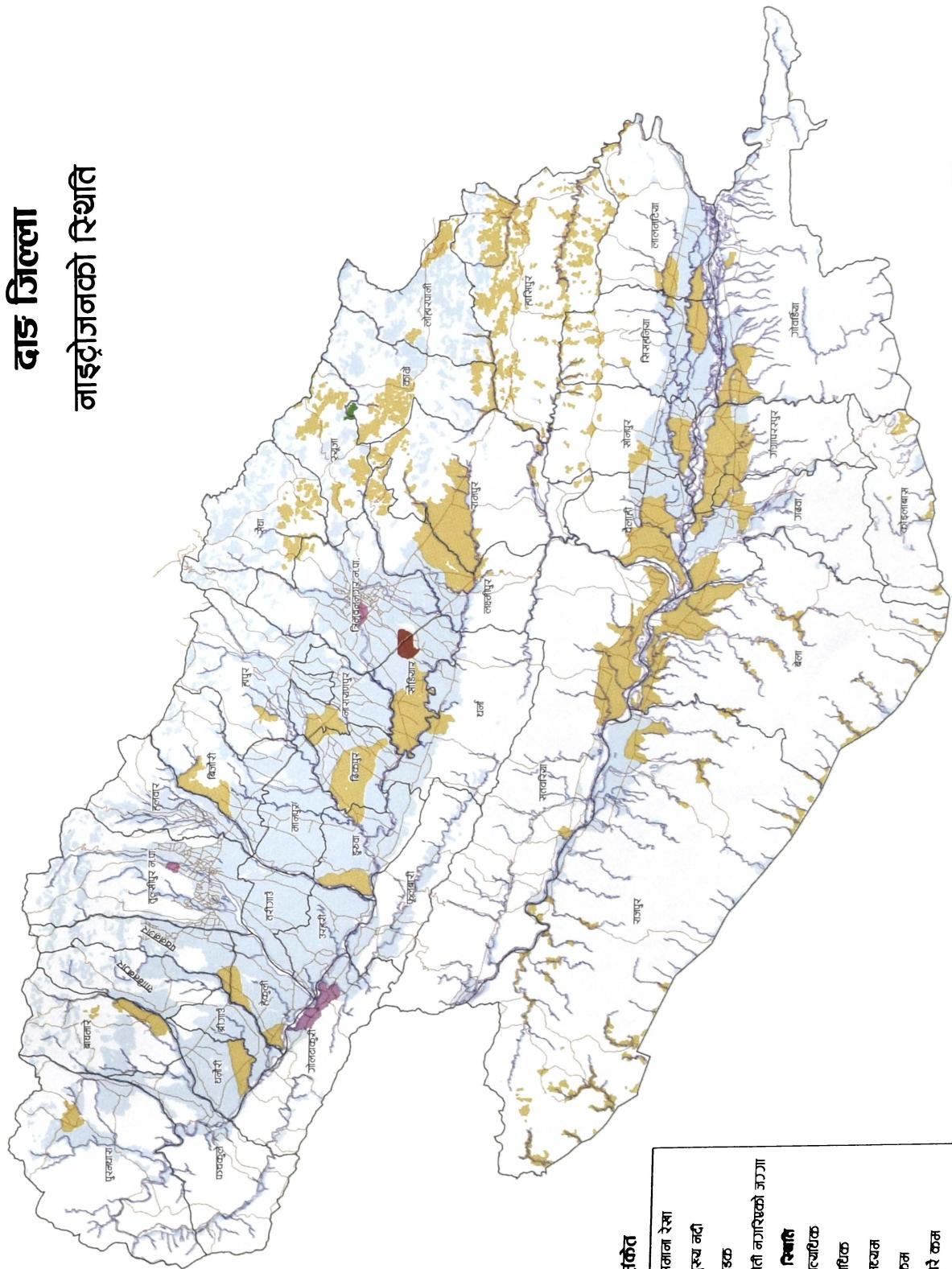
फस्फोरस बाली विरुवाको लागि आवश्यक पर्ने प्रमुख तत्व हो । फस्फोरस सबै जीवित कोषिकामा पाइन्छ । फस्फोरसको मुख्य काम जराको विकास, समयमै बाली पकाउने दलहन बालीमा गिर्खा बनाउने, पात, दाना र विरुवाको गुणस्तर बढाउने आदि कामको लागि फस्फोरस तत्वको आवश्यकता पर्दछ । यदि फस्फोरसको कमी हुन गएमा बोट-बिरुवाका पातमा वैजनी रंग देखिनु, जराको विकास रोकिनु, बालीको विकास रोकिनु, बाली समयमा नपाक्नु, बीउ र दाना गुणस्तरयुक्त पोटिला नहुनु जस्ता लक्षणहरु देखा पर्दछन् । फस्फोरसको मुख्य स्रोत भनेको एप्टेटाइट खनिज हो । अन्य स्रोतमा रसायनिक एवं प्राङ्गारिक मलहरु नै हो ।

दाढ जिल्लामा फस्फोरसको स्थिति मध्यमदेखि अधिक देखिन्छ । अन्य तत्वहरु भन्दा फस्फोरसको स्थितिमा केही सुधार जस्तो देखिएको छ । तर पनि माटोबाट राम्रो उत्पादन लिन फस्फोरसयुक्त मलखादहरु बालीमा सिफारिशको आधारमा प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

दाढ़ ज़िल्ला

नोडट्रेजनको रिथेति

३० कि.मि.

नाप मान

०

३०

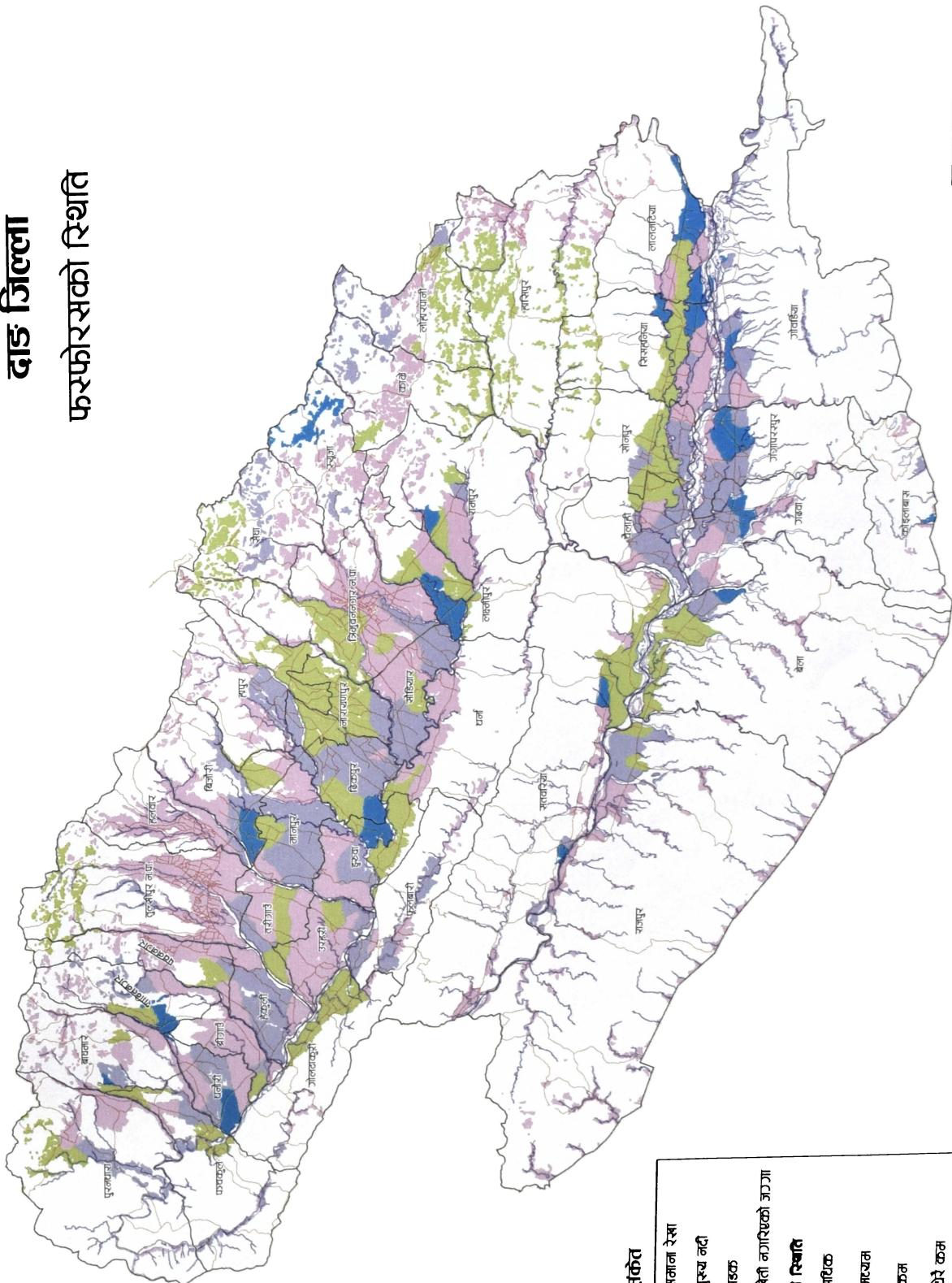
संकेत

नोडट्रेजन रेखा	कुर्चा तरी	सेती वाग्मिको ऊच्चा
अवशिक	सडक	सेती वाग्मिको ऊच्चा
अधिक	रास्ता	सेती वाग्मिको ऊच्चा
सहज	कानू	सेती वाग्मिको ऊच्चा
देरे कर्त	कानू	सेती वाग्मिको ऊच्चा

दाङ जिल्ला

फर्मेरसको स्थाति

३० कि.मि.

नाप आन

संकेत

	सिकाना रेखा
	कुरुच लटी
	सङ्कर
	सेती कागाइको जग्वा
	फर्मेरसको स्थाति
	अधिक
	नायात
	कात
	प्रेर कात

५) पोटास

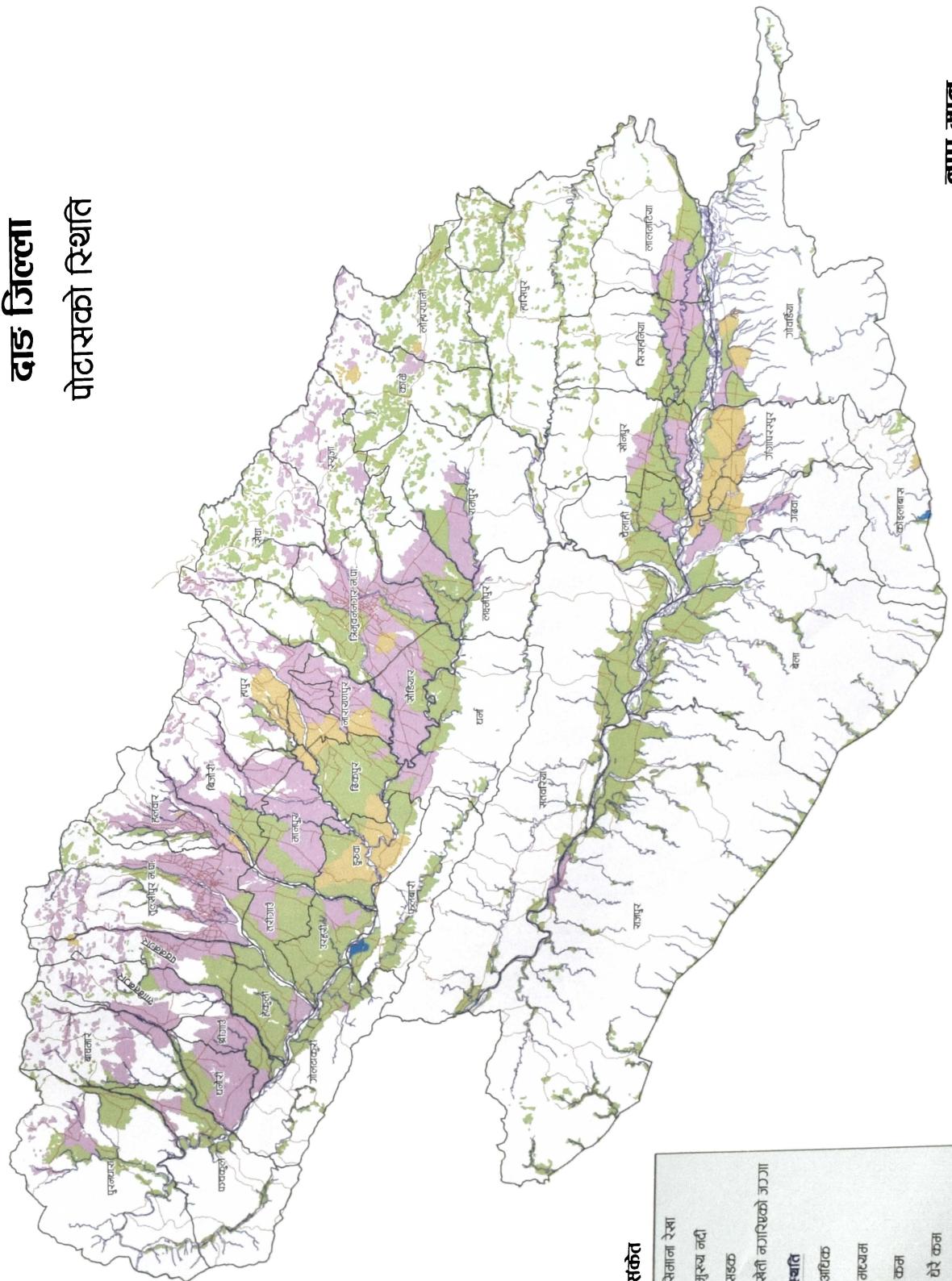
पोटास तत्व पनि बाली विरुवालाई आवश्यक पर्ने प्रमुख तत्व मध्ये एक हो । पोटासले बिरुवामा प्रोटिन संश्लेषणको लागि पेपटाइड बोण्डको निर्माण गर्दछ र प्रकाश संश्लेषणमा सहयोग पुन्याउँछ साथै यसले माड तथा चिनी बनाउन र परिवहन गर्न, रोगकीराको आक्रमण रोक्न, दानालाई पोटिलो पार्ने, जाडो तथा अन्य अवरोधकहरूलाई सहन सक्ने क्षमता बढाउन सहयोग गर्दछ । पोटास तत्वले विरुवाको शारीरिक निर्माणमा गहन भूमिका खेल्दछ । माटोमा पोटास तत्वको कमी भएमा कार्बाहाइड्रेड, न्यूक्लिक एसीड र प्रोटिनको मात्रमा गिरावट आउँदछ । डाँठ, काण्डहरु कमजोर भएर जान्छन् । रोगकीराको आक्रमण बढ्दछ । विरुवा बढ्न सक्दैन । विरुवाका हाँगाका अन्तर गाँठा छोटिन्छन् । विरुवा ढल्दछ । विरुवाका दाना चाउरिने जस्ता लक्षण देखा पर्दछन् । पोटासको मुख्य श्रोत भनेको विनियम योग्य पोटास हो । यसको अलावा विरुवाको अवशेष, प्राङ्गारिक मल, रसायनिक मल आदि हुन् ।

दाड जिल्लामा पोटासको स्थिति मध्यम देखिन्छ । हाम्रो देशको माटोमा पोटासको मात्रा बढी भएता पनि कृषकहरूले माटोमा पोटासयुक्त मल कमै प्रयोग गर्ने हुँदा प्रत्येक वर्ष माटोमा पोटास तत्वको कमी हुँदै गएको छ । तसर्थ अन्य मलहरु जस्तै माटोमा पोटासयुक्त मलहरु प्रयोग गरेमा चाहे जस्तो उत्पादन लिन सकिन्छ भने माटोको उर्वराशक्ति स्थिति पनि बिग्रन पाउँदैन ।

दाढ़ जिल्ला

पोठासको रिथाति

३० कि.मि.

लाप माना

सिफारिश तथा सुझाव

अतः माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्ने परीक्षण गरिएका माटोको नमूनाहरूको नतिजाका आधारमा समग्ररूपमा दाढ जिल्लाको माटोको पि.एच. हल्क अम्लीय, माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थ मध्यम, माटोमा भएको नाइट्रोजन कम, माटोमा भएको फस्फोरस मध्यम देखि अधिक र पोटास मध्यम देखिन्छ । यसकारण पनि दाढ जिल्लाको फस्फोरस र पोटास बाहेक अन्य तत्व र पि.एच.को स्थिति सुधार गर्ने जरुरी देखिन्छ । माटोलाई दिगो राख्न सिफारिश मलखादको प्रयोग बाहेक तलका कुराहरूलाई ध्यानमा राखी खेतीपाती गरेमा माटो दिगो रहनुको साथै चाहे जस्तो उत्पादन लिन सकिन्छ ।

- माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको प्रयोग प्रशस्त मात्रा गर्ने ।
- रसायनिक मलको प्रयोग जथाभावी नगरी सिफारिश अनुसार मात्र गर्ने ।
- बाली प्रणालीमा सुधारको लागि कोशे बालीहरूको पनि खेती गर्ने ।
- माटो बग्नबाट बचाउन भूक्षयको रोकथाम गर्ने ।
- कम्पोष्ट बनाउने तरिकामा सुधार गरी गुणस्तरयुक्त कम्पोष्ट प्रयोग गर्ने ।
- अम्लीय तथा क्षारीय माटोको सुधार गर्ने ।
- भिराला जग्गाबाट माटो बग्न नदिन गहरा बनाइ खेती गर्ने ।
- हरियो मलको प्रयोग गर्ने ।
- माटोको एकीकृत व्यवस्थापन अनुसार खेती प्रणाली गर्ने ।
- वन संरक्षणमा विशेष ध्यान दिने ।
- कृषि वनको अवधारणालाई प्रयोगमा ल्याउने ।
- एकीकृत माटो व्यवस्थापनको अवधारणालाई पालना गर्ने ।

सन्दर्भ र सामाग्री

- १) एकीकृत खाद्यतत्व व्यवस्थापन कार्य पुस्तिका, माटो परीक्षण तथा सेवा शाखा, हरिहरभवन, ललितपुर ।
- २) वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क पुस्तिका, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दाढ़ ।
- ३) LRMP, Land Utilization Reports, 1986.
- ४) Jaishy SN, SN Mandal, T. Fujimoto, TB Karki, KH Maskey (1999), Study Report on Organic Manure & Micronutrients.
- ५) ITC Syllabus Soil Survey Methodology, K5, G.W.W. Elbersen, 1991.
- ६) गुल्मी जिल्लाको उर्वराशक्ति नक्सा ।
- ७) Nature and Properting of Soil, N.C. Brady
- ८) Soil Survey course, Physiography and soil, J.A Zinck
- ९) Introduction to Soil and soil Fertility, T.B. Khatri Chhetri
- १०) रुपन्देही जिल्लाको माटोको उर्वरा शक्ति नक्सा

दाड जिल्लाको माटो परीक्षण नतिजा

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राकृतिक पदर्थ
१) लालमटिया									
१	५६९२	रामनाथ चौधरी	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
२	५६९३	कमल भुसाल	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
३	५६९४	बुद्धिमान चौधरी	९	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
४	५६९५	बच्चु चौधरी	५	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
५	५६९६	युवराज न्यौपाने	४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	मध्यम
६	५६९७	हिरालाल चौधरी	५	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	कम
२) सिसहनिया									
७	५६९८	चन्द्रिका चौधरी	१	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
८	५६९९	तुलसीराम चौधरी	९	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	कम
९	५७००	शिव नारायण चौधरी	९	बारी	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
१०	५७०१	सुग्रीव चौधरी	८	बारी	तटस्थ	धेरै कम	कम	मध्यम	धेरै कम
११	५७०२	हरि नारायण चौधरी	५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
१२	५७०३	सीता देवी चौधरी	८	खेत	तटस्थ	कम	धेरै कम	अधिक	धेरै कम
३) सोनपुर									
१३	५७०४	मंगल प्रसाद चौधरी	२	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
१४	५७०५	मंगल प्रसाद चौधरी	२	बारी	तटस्थ	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	कम
१५	५७०६	बुद्धिमान चौधरी	१	बारी	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	धेरै कम
१६	५७०७	शिवहरि चौधरी	१	खेत	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
१७	५७०८	लुमेश्वर गिरी	४	बारी	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
१८	५७०९	मेनका गिरी	४	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
४) चैलाही									
१९	५७१०	जगत प्रसाद चौधरी	९	बारी	तटस्थ	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
२०	५७११	जगत प्रसाद चौधरी	९	खेत	तटस्थ	कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
२१	५७१२	बुद्धिराम चौधरी	७	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
२२	५७१३	बुद्धिराम चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
२३	५७१४	देव नारायण चौधरी	५	बारी	तटस्थ	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
२४	५७१५	देव नारायण चौधरी	५	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	धेरै कम
५) सतवरिया									
२५	५७१६	सेवक राम बुढाथोकी	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
२६	५७१७	सेवक राम बुढाथोकी	२	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	मध्यम	कम
२७	५७१८	मेघ नारायण चौधरी	५	बारी	तटस्थ	कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
२८	५७१९	मेघ नारायण चौधरी	५	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	धेरै कम
२९	५७२०	टेङु लाल चौधरी	८	बारी	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
३०	५७२१	टेङु लाल चौधरी	८	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गारिक पद्धति
६) गोबर्डिया									
३१	५७२२	तोताराम चौधरी	६	बारी	तटस्थ	कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
३२	५७२३	अम्बु चौधरी	६	खेत	तटस्थ	धेरै कम	कम	कम	कम
३३	५७२४	विन्देश्वरी चौधरी	८	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
३४	५७२५	प्रेम लाल चौधरी	८	बारी	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
३५	५७२६	भुवेन्द्र चौधरी	४	बारी	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
३६	५७२७	धनीराम चौधरी	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	धेरै कम
७) गंगापरस्पर									
३७	५७२८	ऐवर बहादुर पुन	७	बारी	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
३८	५७२९	हुमा देवी पोखेल	७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
३९	५७३०	अन्जना चौधरी	९	बारी	हल्का अम्लीय	कम	धेरै कम	कम	धेरै कम
४०	५७३१	"	९	खेत	हल्का अम्लीय	कम	धेरै कम	कम	कम
४१	५७३२	राम प्रकाश यादव	६	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	मध्यम
४२	५७३३	"	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	कम
८) गढवा									
४३	५७३४	हेम नारायण चौधरी	३	बारी	तटस्थ	कम	धेरै कम	कम	धेरै कम
४४	५७३५	"	३	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	कम
४५	५७३६	विष्णु पोखेल	४	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
४६	५७३७	हिरा लाल नेपाली	४	खेत	तटस्थ	धेरै कम	अधिक	अत्यधिक	कम
४७	५७३८	छेदुराम चौधरी	९	बारी	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
४८	५७३९	"	९	खेत	तटस्थ	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
९) बेला									
४९	५७४०	रिखा सुवेदी	१	बारी	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
५०	५७४१	"	१	खेत	हल्का अम्लीय	कम	धेरै कम	मध्यम	मध्यम
५१	५७४२	केदार शर्मा	२	बारी	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
५२	५७४३	"	२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
५३	५७४४	दामोदर पौडेल	४	बारी	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	धेरै कम
५४	५७४५	राज कुमार चौधरी	४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	कम
१०) राजपुर									
५५	५७४६	जगत पाल योगी	२	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	कम
५६	५७४७	"	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
५७	५७४८	सुधव चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
५८	५७४९	"	७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	कम
५९	५७५०	सिताराम कुमाल	९	बारी	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
६०	५७५१	"	९	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	अधिक

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गणिक पदर्थ

११) कोइलाबास

६१	५७५२	इवरदिन मुखिया	३	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	मध्यम
६२	५७५३	जैग बहादुर परियार	५	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
६३	५७५४	कृष्ण शर्मा	३	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	धेरै कम
६४	५७५५	वीर बहादुर नेपाली	५	खेत	हल्का अम्लीय	कम	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम
६५	५७५६	उमा गुप्ता	४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	मध्यम
६६	५७५७	दुर्गा पुन	३	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	मध्यम	मध्यम

१२) रामपुर

६७	५७५८	थम बहादुर चौधरी	६	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	मध्यम
६८	५७५९	रोम प्रसाद पौडेल	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	मध्यम
६९	५७६०	जीत बहादुर घर्ति	८	बारी	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
७०	५७६१	ठगुराम पोख्र्ल	४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
७१	५७६२	शंकर चौधरी	३	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
७२	५७६३	महेश पन्त	७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम

१३) लक्ष्मीपुर

७३	५७६४	विष्णु अधिकारी	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
७४	५७६५	गोविन्द चौधरी	३	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	अत्यधिक	मध्यम
७५	५७६६	निर्मल कुमार चौधरी	९	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
७६	५७६७	केशव राजभण्डारी	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	मध्यम
७७	५७६८	बस लाल चाधरी	८	बारी	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
७८	५७६९	कमला देवकोटा	४	बारी	अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम

१४) त्रिभुवन नगर न.पा.

७९	५७७०	तिलक बहादुर कुवरं	६	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
८०	५७७१	ईन्द्र बहादुर रावत	४	बारी	तटस्थ	धेरै कम	अधिक	अधिक	मध्यम
८१	५७७२	सरस्वती के.सी.	६	बारी	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
८२	५७७३	डिल्ली बहादुर भण्डारी	१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	कम	कम
८३	५७७४	निला चौधरी	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
८४	५७७५	बेतलाल चौधरी	१०	खेत	हल्का अम्लीय	अधिक	मध्यम	मध्यम	मध्यम

१५) सौँडियार

८५	५७७६	छविलाल डांगी	४	खेत	हल्का अम्लीय	अत्यधिक	अधिक	अधिक	मध्यम
८६	५७७७	हुनाराम थापा	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
८७	५७७८	रेविन चौधरी	८	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
८८	५७७९	च्याटु चौधरी	५	बारी	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
८९	५७८०	बुद्धिसिला रिजाल	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
९०	५७८१	बुद्धिराम चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गणिक पद्धति
१६) स्थूजा									
११	५७८२	खीमा थापा	३	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
१२	५७८३	गोमा घर्ति	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१३	५७८४	भूपाराम पाण्डेय	४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
१४	५७८५	धन बहादुर परियार	६	बारी	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१५	५७८६	तिलादेवी रिजाल	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१६	५७८७	चित्र बहादुर गोराथोकी	९	खेत	अम्लीय	कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
१७) काश्मे									
१७	५७८८	जागेश्वर खडका	१	खेत	अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१८	५७८९	जीवराम घर्ति	२	खेत	अम्लीय	मध्यम	अधिक	मध्यम	मध्यम
१९	५७९०	अन्जु खत्री	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	कम
१००	५७९१	हुकुम बहादुर थापा	४	बारी	अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	मध्यम
१०१	५७९२	मनकला विष्ट	८	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	मध्यम
१०२	५७९३	देवीराम मिजार	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	अधिक
१८) लोहारपानी									
१०३	५७९४	शाभाराज वि.क	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१०४	५७९५	बम बहादुर महरा	६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	कम	मध्यम
१०५	५७९६	मोतीलाल पुन	५	बारी	अम्लीय	कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१०६	५७९७	कमला ओली	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१०७	५७९८	कलावती ओली	३	बारी	अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१०८	५७९९	दोण बहादुर ओली	७	खेत	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१९) सैंधा									
१०९	५८००	वीर बहादुर डागी	४	बारी	अम्लीय	कम	अधिक	अधिक	धेरै कम
११०	५८०१	जीवराज योगी	७	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	अधिक
१११	५८०२	लेम बहादुर वि.क	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
११२	५८०३	मोहनलाल थापा	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
११३	५८०४	भूपलाल घर्ति	६	खेत	तटस्थ	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
११४	५८०५	लाल बहादुर घर्ति	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२०) नारायणपुर									
११५	५८०६	छविलाल पुन	८	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	कम	मध्यम
११६	५८०७	कृष्ण चौधरी	८	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	मध्यम
११७	५८०८	बुझमान चौधरी	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
११८	५८०९	राम कुमार चौधरी	५	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
११९	५८१०	भरत राज शर्मा	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१२०	५८११	टोप बहादुर चौधरी	१	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	कम	मध्यम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राकृतिक पदथ
२१) झुस्वा									
१२१	५८९२	मंगल थारु	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	कम
१२२	५८९३	सरला चौधरी	४	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१२३	५८९४	राम बहादुर चौधरी	६	बारी	तटस्थ	कम	अधिक	मध्यम	कम
१२४	५८९५	रोहित कुमार चौधरी	६	खेत	तटस्थ	धेरै कम	अधिक	कम	कम
१२५	५८९६	खुशल खडका	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	कम	कम
१२६	५८९७	पदम बहादुर खडका	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
२२) ढिकपुर									
१२७	५८९८	मोहन प्रसाद चौधरी	५	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	कम
१२८	५८९९	गोपाल चौधरी	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
१२९	५८२०	सान्ता भण्डारी	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१३०	५८२१	अशोक ओल	२	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
१३१	५८२२	गिरीराज डांगी	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१३२	५८२३	विष्णुमाया डांगी	७	बारी	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	कम
२३) धर्ना									
१३३	५८२४	कृष्ण बहादुर भण्डारी	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१३४	५८२५	पुष्पा भण्डारी	९	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	कम
१३५	५८२६	जुद्ध बहादुर के.सी.	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
१३६	५८२७	कमला खत्री	५	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
१३७	५८२८	टाईम बहादुर चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१३८	५८२९	जागुराम चौधरी	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
२४) हापुर									
१३९	५८३०	टेक बहादुर वली	६	बारी	अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१४०	५८३१	हरी बहादुर के.सी.	६	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१४१	५८३२	सरिता न्यौपाने	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	कम
१४२	५८३३	दिल कुमार न्यौपाने	१	बारी	तटस्थ	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
१४३	५८३४	चेत बहादुर बस्नेत	९	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१४४	५८३५	तारा बस्तेत	९	बारी	तटस्थ	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२५) टरिगाउँ									
१४५	५८३६	शिवराज बस्नेत	५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१४६	५८३७	टोप बहादुर खत्री	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
१४७	५८३८	प्यारी चौधरी	६	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
१४८	५८३९	नारायण चौधरी	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	कम
१४९	५८४०	इवरी प्रसाद के.सी.	३	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१५०	५८४१	पार्बता आचार्य	३	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गारिक पदर्थ

२६) बिजौरी

१५१	५८४२	मिन बहादुर वली	३	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१५२	५८४३	प्रेम बहादुर वली	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	अधिक
१५३	५८४४	अत्तारे चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१५४	५८४५	बिष्णु चौधरी	७	खेत	तटस्थ	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१५५	५८४६	नेब बहादुर के.सी.	७	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	मध्यम
१५६	५८४७	बिनोद के.सी.	७	बारी	तटस्थ	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम

२७) पवननगर

१५७	५८४८	बसन्ती जैसी	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१५८	५८४९	अमृता सापकोटा	३	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	कम	मध्यम
१५९	५८५०	हुमकान्त सापकोटा	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अत्यधिक	मध्यम
१६०	५८५१	धर्म बहादुर पाण्डे	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
१६१	५८५२	भीम बहादुर वली	९	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
१६२	५८५३	टोप बहादुर डाँगी	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	मध्यम

२८) मानपुर

१६३	५८५४	रामेश्वर सुबेदी	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	मध्यम
१६४	५८५५	युबराज अधिकारी	९	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१६५	५८५६	किरण अधिकारी	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१६६	५८५७	मनोज पोख्रेल	३	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१६७	५८५८	गणेश सुबेदी	३	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१६८	५८५९	इन्द्र बहादुर खत्री	३	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	कम

२९) उरहरी

१६९	५८६०	पतीराम चौधरी	२	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अत्यधिक	मध्यम
१७०	५८६१	शान्ती चौधरी	२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१७१	५८६२	महाबीर चौधरी	१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१७२	५८६३	माईंति चौधरी	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१७३	५८६४	मोतिशिला चौधरी	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१७४	५८६५	धनबिर चौधरी	६	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम

३०) फुलबारी

१७५	५८६६	अमृत डाँगी	५	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
१७६	५८६७	डम्मर ब.डाँगी	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
१७७	५८६८	राम जानकी चौधरी	६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१७८	५८६९	लाहानु चौधरी	६	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	धेरै कम	कम
१७९	५८७०	द्रोपती चौधरी	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	धेरै कम	कम
१८०	५८७१	धुबराज चौधरी	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राकृतिक पद्धति
३१) गोलटाकुरी									
१८१	५८७२	धन बहादुर कुसारी	६	बारी	हल्का अम्लीय	अधिक	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१८२	५८७३	बेलमती कुसारी	६	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
१८३	५८७४	पवित्रा वली	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
१८४	५८७५	घनश्याम वली	७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
१८५	५८७६	गाम बहादुर वली	८	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
१८६	५८७७	मदन वली	८	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	धेरै कम
३२) तुलसीपुर न.पा.									
१८७	५८७८	गुन्ज बहादुर के.सी.	१०	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	कम
१८८	५८७९	जीत बहादुर के.सी.	१०	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१८९	५८८०	गंगाराम भुसाल	९	खेत	क्षारीय	अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम
१९०	५८८१	राम प्रसाद भुसाल	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	कम
१९१	५८८२	पुष्पराज गौतम	८	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	धेरै कम
१९२	५८८३	झक्कु शर्मा	८	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	कम
३३) हलवार									
१९३	५८८४	कृष्ण वली	३	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	कम
१९४	५८८५	याम बहादुर जि.सी.	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
१९५	५८८६	हिरा चौधरी	१	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम	मध्यम
१९६	५८८७	बिष्णु वली	१	बारी	अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	कम
१९७	५८८८	रमेश वली	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
१९८	५८८९	शागर वली	४	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	कम	धेरै कम
३४) पुरनधारा									
१९९	५८९०	भुपलाल खत्री	७	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
२००	५८९१	लाल बहादुर सार्की	५	बारी	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२०१	५८९२	चन्द्र बहादुर सार्की	५	बारी	तटस्थ	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
२०२	५८९३	डिल्ली बहादुर खत्री	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
२०३	५८९४	चन्द्री वली	६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	मध्यम
२०४	५८९५	भीम बहादुर खड्का	८	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
३५) पञ्चकुले									
२०५	५८९६	तेज बहादुर डागी	१	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
२०६	५८९७	पुर्ण बहादुर कुवर	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	मध्यम
२०७	५८९८	कुल बहादुर डाँगी	२	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२०८	५८९९	गोविन्द गौतम	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	मध्यम	कम
२०९	५९००	राम प्रसाद गौतम	४	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
२१०	५९०१	बिनोद शर्मा	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम

क्र.सं.	प्रयोगशाला नं.	कृषकको नाम	वडा नं.	जग्गाको प्रकार	माटो विश्लेषण नतिजा				
					पि.एच	नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राकृतिक पदर्थ
३६) बागमारे									
२११	५९०२	चन्द्र बहादुर बोहोरा	९	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२१२	५९०३	धर्म बहादुर डाँगी	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
२१३	५९०४	पोकसर डाँगी	१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
२१४	५९०५	ओवीराम वली	४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अधिक	मध्यम
२१५	५९०६	पूर्ण बहादुर वली	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
२१६	५९०७	चम्पा वली	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
२४१	५९३२	आशाराम वली	४	बारी	अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
३७) शान्तिनगर									
२१७	५९०८	राम बहादुर के.सी.	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२१८	५९०९	खिमलाल काफ्ले	१	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
२१९	५९१०	ओपेन्द्र के.सी.	१	खेत	अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
२२०	५९११	कृष्ण बहादुर डाँगी	८	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	कम
२२१	५९१२	गोम कडेल	२	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	अत्यधिक	कम
२२२	५९१३	राज कुमार के.सी.	२	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
३८) धनौरी									
२२३	५९१४	धनिराम चौधरी	६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	कम
२२४	५९१५	लिलाराम चौधरी	२	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	अधिक	कम
२२५	५९१६	सरेन्द्र चौधरी	३	बारी	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	धेरै कम
२२६	५९१७	कमान सिं बोहोरा	३	खेत	हल्का अम्लीय	कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
२२७	५९१८	बालुराम चौधरी	१	बारी	क्षारीय	धेरै कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
२२८	५९१९	प्रम बहादुर बोहोरा	१	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
३९) श्रीगाउँ									
२२९	५९२०	रामा चौधरी	५	बारी	हल्का अम्लीय	धेरै कम	मध्यम	अत्यधिक	कम
२३०	५९२१	तेज कुमारी चौधरी	५	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
२३१	५९२२	रमेश चौधरी	४	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
२३२	५९२३	जय बहादुर वली	३	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
२३३	५९२४	हेमन्त वली	३	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	धेरै कम
२३४	५९२५	मायालु चौधरी	९	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम
४०) हेकुली									
२३५	५९२६	लोक बहादुर डाँगी	२	खेत	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
२३६	५९२७	मिरा चौधरी	१	बारी	अम्लीय	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक	मध्यम
२३७	५९२८	पूर्ण बहादुर चौधरी	४	बारी	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	कम
२३८	५९२९	शुशिला शर्मा	३	खेत	अम्लीय	धेरै कम	कम	मध्यम	मध्यम
२३९	५९३०	शुनिल न्योपाने	७	बारी	अम्लीय	कम	अधिक	मध्यम	मध्यम
२४०	५९३१	सोमराज चौधरी	६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	अधिक	मध्यम	मध्यम

PRINTING PRESS
5551444, 6614000